

San Marcos

Ñu wame yeriquiro buhe dꞩcahye
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Ahri pũpꞩ Jesucristo Cohãcjũ macꞩno tiquiro yerire quehnoañe buheyere yahu dꞩcaja.

² Cohãcjũ yere yahu mꞩhtariquiro mꞩnano Isaia tiquiro ojoariro sahata yahuye ijire. Ohõ saha ni ojoahye tiquiro:

Cohãcjũ tiquiro macꞩnore ohõ saha niahye: “Mꞩhꞩ pano mꞩhꞩre yahuyuatiquirore ohoyugꞩ niaja. ³ Sa yero tiquiro masa marienopꞩ waharota. Tiquirore tꞩhoyequinare yahuro sañuducurota: ‘Mari pꞩhtoro tiquiro ahtato pano mahare mari quehnoyuro saha quehnoana ijiyuya mꞩsa. Mꞩsa ñañe yerire bujꞩa witiya,’ ni sañuducurota,” niahye Cohãcjũ, ni ojoahye Isaia.

⁴ Ñu wame yeriquiro masa marienopꞩ buhee tiahye.

—Mꞩsa ñañe yerire bujꞩa witiya. Yojoꞩꞩre quehnoañe pehere comesaya. Sa yena wame yenohrina ijiya. Mꞩsa sa comesagũ ihñano Cohãcjũ mꞩsa ñañe yerire borota, ni buhee tiahye tiquiro.

⁵ Sa yero ijipihtiyequina Judea dihta cjẽ macari cjẽna Jerusalẽ cjẽna mehna tiquiro cahapꞩ esagũ ihñaño Ñu pehe Jordã wame tiri mapꞩ wame yeahye tiquinare. Tiquinare tiquiro wame yegũ tiquina pehe tiquina ñañe yerire yahu yꞩhdꞩahye Cohãcjũre.

⁶ Sa yero Ñu camello poari suhtirore sañariquiro wahiquina cahsero mehna tãã dihoriquiro iji-ahye. Poreroare, umiquina nũcũ cjẽna umine ihyae tiahye. ⁷ Sa yero ohõ saha ni buhee tiahye.

—Yũhũ bato yũhũ yũhdũoro tutuariquiro ahtarota. Quehnoa yũhdũariquiro ijire tiquiro. Tiquiro yero saha ijieraja yũhũ pehe. Sa yegũ tiquirore tũhotugũ, “Thyo ijigũ ijiaja yũhũ”, ni tũhotuaja yũhũ. ⁸ Mũsare wame yegũ aco mehna wame yei. Tiquiro pehe yũhũ yũhdũoro yerota. Espíritu Santore masa mehna ijiducugũ yerota, ni buhee tiahye Ñu.

Ñu Jesure wame yeahye
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Sa ye ti pjere Jesu Nazarepũ Galilea yeh-papũ ijiri macapũ ijiriquiro Jordã wame tiri mapũ esahye. Topũ tiquiro esagũ Ñu wame yeahye tiquirore. ¹⁰ Tiquiro wame ye tuhasagũ Jesu diapũ ijiriquiro maja sadũca uhmũanopũ ihña mũoahye. Uhmũse parĩ maa wahahye. To parĩ maagũta Espíritu bujua yero saha Jesu bui dijia tahye. ¹¹ Sa yero uhmũsepũ yahuducuro ca tahye:

—Mũhũ yũhũ macũ yũhũ cahĩgũ ijire. Mũhũ mehna tutuaro bucueaja, nino ca tahye uhmũsepũ.

Satana ñañene ye dutimahye Jesure
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Ti pjere Jesure masa marienopũ Espíritu Santo neahye. ¹³ Topũre esaro cuarenta decori waro ijiahye. Watĩno pehe Jesu tiquiro ñañene yegũ ihña duaro ñañene ye dutimahye tiquirore. Sa

yero Jesu wahiquina nꝛꝛꝛ cjēna mehna ijiahye. Topꝛꝛ tiquiro ijigũ ihñañe angele pehe tiquirore yedohoahye.

Jesu Galilea yehpapꝛꝛ buhe dꝛꝛcahye
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Sa ye Ñure peresupꝛꝛ tiquina biha dapori bato Jesu pehe Galilea yehpapꝛꝛ quehnoañe buheyere Cohãcjũ pꝛꝛhtoro ijiyere yahuro wahahye. ¹⁵ Ohõ saha ni yahuahye:

—Yojopꝛꝛe ohõ saha ijire. Cohãcjũ tiquiro pꝛꝛhtoro ijiato mehenogã dꝛꝛhsare. Mꝛꝛsa ñañe yerire bujꝛꝛa witiya. Sa yena quehnoañene came-saya. Quehnoañe buheyere tꝛꝛhoya mꝛꝛsa, ni buhee tiahye Jesu.

Jesu pititiaro wahi yohyeyequinare “Yꝛꝛhꝛꝛ mehna cjãna ijiana ahtaya”, niahye
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Tire yahu tuhasaro Galilea wame tiri ditara dꝛꝛhtꝛꝛ cahapꝛꝛ esaro, ihñahye Simore, tiquiro bahꝛꝛo Andre mehna. Tiquina wahi yohyeyequina ijiahye. Sa ye tiquina wẽñecjꝛꝛe doque ñoñe niahye ti ditarapꝛꝛ.

¹⁷ —Yꝛꝛhꝛꝛ mehna cjãna ijiana ahtaya mꝛꝛsa. Yꝛꝛhꝛꝛ mehna mꝛꝛsa ahtagũ mꝛꝛsa wahire ñehe cahmecoana mꝛꝛsa ijiro saha Cohãcjũ yequina iji-atiquinare masare piji cahmecoana ijigũ yeitja mꝛꝛsare. Yꝛꝛhꝛꝛ mehna mꝛꝛsa ahtagũ sa yeanajare cõtja mꝛꝛsare, niahye Jesu.

¹⁸ Tiquiro sa nigũ tꝛꝛhoye tiquina wẽñecjꝛꝛe cũ cã, tiquiro mehna wahahye.

¹⁹ Sa ye tiquina mehenogã yꝛꝛhdꝛꝛ cã, Santiagore, tiquiro bahꝛꝛo Ñu gãhꝛꝛe boca sahye tja. Tiquina

pehe Zebedeo pohne ijiahye. Tiquina yaria yuc̣sap̣ wēñec̣j̣re quehnoñe niahye. ²⁰ Sa yero tiquiro pijiogū tiquina pehe tiquina pac̣rore, tiquirore yedohoyequina mehna yuc̣sap̣ cū cā, Jesu mehna wahahye.

*Waṭare c̣oriquiro Jesure piti cahye
(Lc 4.31-37)*

²¹ Sa ye tiquina Capernau wame tiri macap̣ esahye. Sa yero saurú ijigū judio masa buheri ẉḥap̣ buhero esahye tiquiro. ²² Sa yero tiquiro quehnoano masi pehoriquiro buhero uṣa judio masare buheyequina yero saha ijierahye tiquiro. Tiquiro sa buhegū ti maca c̣j̣na ṭho maria wahahye. ²³ Ti pjere ti ẉḥap̣ ijiriquiro waṭare c̣oriquiro ijiahye. Sa yero oh̄o saha niahye Jesure:

²⁴ —Ṃḥ Jesu Nazare c̣j̣ cariboerac̣ḥṇ̃a uṣare. ¿Duhse yei ṭḥ niajari uṣare? ¿Ṃḥ uṣare butigū yei ṭḥ niajari? Coḥc̣j̣ mac̣ quehnoag̣ ṃḥ ijigū ỵḥ masiaja, ni sañuducuahye tiquiro Jesure.

²⁵ Tiquiro sa nigū ṭhoro Jesu tuhtiahye waṭare:
—Dihta mariaḥña. Duhuya tiquirore, niahye Jesu.

²⁶ Sa yeye waṭa tiquirore yehpap̣ doque quehe sa tunugū yeye, tiquiro tutuarō sañuducuri watoa duhuahye tiquirore. ²⁷ Sa ye ijipihtiyequina ti ẉḥap̣ dujiyequina ac̣na ỵhḍna waha, oh̄o saha niahye:

—Ahyou. ¿Ahri wahma buheye ijiajari? Tiquiro p̣h̄toro yero saha dutire waṭare. Tiquiro dutigū tiquina waṭa pehe ỵhḍḍcaerare tiquirore, ni

yahuducuahye ti wuhupɯ dujiyequina tiquina basi.

²⁸ Sa ye meheñe decori batota duita ijipihtiyequina Galilea yehpa cjēna tire tiquiro sa yerire tahoahye.

*Jesu Simo Pedro mareonore dutiyuhdugū yeahye
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)*

²⁹ Sa ye Jesu gūhɯ judio masa buheri wuhupɯ ijiriquina wijiaa wahahye. Tiquina sa wijiari bato Jesu, Santiago, Ñu, apequina tiquina mehna cjēna gūhɯre, Simo, tiquiro bahɯro Andre mehna tiquina ya wuhupɯ siho sajā sahye. ³⁰ Ti pjere Simo mareono ujuaye dohatiricoro cuñano bui ticoro cuñagū ihñañe yahuahye Jesure. ³¹ Tiquina sa ni yahugū t̄ahoro tiquiro pehe ticoro cahapɯ esaro, ticoro omocare ñehe, ticorore weje wahcō dapoahye. Tiquiro sa weje wahcō dapogāta ticorore ujuaye surua wahahye. Ti sa sururi bato ticorota ihyayere peoahye.

*Jesu peyequina dohatiyequinare yuhdɯoahye
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)*

³² Ñamicahapɯ asū sajāri bato masa peyequina dohatiyequinare, watīa cɯoyequinare Jesu cahapɯ ne sahye. ³³ Sa ye ijipihtiyequina ti maca cjēna cahmecoa dɯca sahye ti wuhɯ sopecahapɯ. ³⁴ Sa yero Jesu peyequina dohatiyequinare, peyequina watīa cɯoyequinare quehnoa wahagū yeahye. Peyequina watīare cohāhye. Sa yero Jesure watīa tiquirore masigū ihñano Jesu pehe tiquinare yahuducu dutierahye.

Jesu buhe tinino wahahye

(Lc 4.42-44)

³⁵ Sa ye ñami cjũno wahcã, nahitia cjũgũ masa marienopu Cohãcjũre sinino wahahye Jesu.

³⁶ Tiquiro sa wahagũ ihñañe Simo gũhu tiquirore macañe esahye. ³⁷ Sa ye tiquirore piti caye, ohõ saha niahye:

—Masa ijipihtiyequina mũhũre macañe nidi, niahye tiquina.

³⁸ Tiquina sa nigũ tũhoro ohõ saha niahye Jesu:

—Ahri macarine buhegu ahtaũ yũhu. Sa yena apeye macari ohõ cahagã cjẽ macaripu wahauhna mari. Yũhu ti macari gũhũre buheitja, niahye Jesu tiquinare.

³⁹ Sa yero ijipihtiye Galilea yehpare buhe tini-ahye. Sa yero macaripe judio masa buheye wũhũsepũ buhero, watĩare masa mehna ijiye-quinare cohã wioahye.

Jesu cami bucu mũna wihirore yũhdũoahye

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Sa ye apequiro dohatiriquiro cami bucu mũna wihiro Jesure piti caro dũsepe curi mehna quehe sa siniahye:

—Mũhu yũhũre yũhdũo duagu yũhdũoya, niahye cami bucu mũna wihiro.

⁴¹ Tiquiro sa nigũ tũhoro Jesu tiquirore paja ihñañe. Sa yero tiquiro omocare siõdoqueo tiquirore ña peoahye. Sa ña peoro ohõ saha niahye:

—Tire ye duaja. Quehnoagu ijiya mũhu, niahye Jesu.

⁴² Tiquiro sa nigūta tiquiro cami ahbari yati maa wahahye. Quehnoa wahahye tiquiro. ⁴³ Tiquiro sa wahagū ihñano Jesu tiquirore tutuaro mehna yahuahye:

⁴⁴ —Apequinare ahrire yahu siteracāhña. Sa yahuerapegūta m̄h̄h̄ paḡure pahire ihñoña. Cohācjū dutiye Moiserē tiquiro cūriro sahata yeya. Sa yeḡu minicj̄are ohoya pahire m̄h̄h̄ quehnoaḡu m̄h̄h̄ waharire masare m̄h̄h̄ ihñoatire, niahye Jesu. Sa ni tuhasa “Wahaya”, niahye tiquirore.

⁴⁵ Tiquiro sa yahu dutierapegūta tiquiro waha, ijipihtiye macari cjēnare Jesu yerire yahuahye. Tiquiro sa yahuri bato Jesu masa peyequina ijirop̄ure waha masiedahye. Sa yero tiquiro meheñequinagā ijirop̄u ijiahye. Top̄u tiquiro ijigū peye macari cjēna tiquiro cahap̄u esahye.

2

Jesu tini masieniquirore tinigū yeahye (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Meheñe decori bato Jesu Capernaup̄u tojoa wahahye. W̄h̄h̄p̄u tiquiro ijigū masa t̄hoahye.

² Sa ye top̄u masa peyequina cahmecoa, ti w̄h̄ure wahpa wijiad̄uca saa wahahye. Sa yero Jesu tiquinare quehnoañe buheyere yahuahye.

³ Sa ye apequina ḡh̄u ahta, pititiaro ūm̄uā tini masieniquirore ne wihiahye. ⁴ Tiquina masa peyequina ijigū ihñañe Jesu cahap̄u sajā masiedahye. Sa ye tiquina w̄h̄u buip̄u muji pahmare ne wedoqueo, Jesu bui waro meheni copegā dahre, tini masieniquirore tiquiro cuñari cahsero mehna duhu dijioahye Jesu caha waro.

“Jesu ahriquiore tiquiro dohatiyere y_uhdug_u yerota”, ni t_uhotuahye tiquina. ⁵ Tiquina sa ni t_uhotug_u masino Jesu pehe dohatiriquiore oh_o saha ni yahuahye:

—Y_uh_u mac_u, m_uh_u ñañe yerire cohã tuhas_u, niahye Jesu tini masieniquiore.

⁶ Tiquiro sa nig_u t_uhoye, _usã acaye judio masare buheyequina top_ure dujiyequina tiquina basi oh_o saha ni t_uhotumahye: ⁷ “Ahriquiore sa ni yahuducueracãhdo. Cohãcj_ure ñano yahuducuro nine tiquiro. Mas_uno mari yero saha ijiriquiro ijire tiquiro g_uh_u. Sa yero tiquiro ahriquiore ñañe yerire cohã masiedare. Cohãcj_u dihita masa tiquina ñañe yerire cohã masine”, ni t_uhotumahye tiquina. ⁸ Tiquina sa ni t_uhotug_u ihñano Jesu tiquina t_uhotuyere masino oh_o saha niahye:

—¿D_uhse yena m_usa sa ni t_uhotuajari? ⁹ “M_uh_u ñañe yerire cohã tuhasaja”, y_uh_u nig_u, “Ni mehogu ijire”, y_uh_ure nina nine m_usa masiedapenata. Tiquiro tini masieniquiore “Wahcãd_uca, wahaya”, y_uh_u nig_u, tiquiro tinig_u ihñana y_uh_u nidi potota ijig_u duita masinata m_usa. ¹⁰ Y_uh_u mas_u Cohãcj_u ohorig_u ahri yehpap_ure masa tiquina ñañe yerire cohã masiaja y_uh_u. Y_uh_u sa cohãrire m_usa masiato saha oh_o saha tiquiro wahag_u yeitja, niahye Jesu judio masare buheyequinare.

Sa ni tuhasa tini masieniquiore oh_o saha niahye:

¹¹ —M_uh_ure niita niaja. Wahcãd_ucaya. M_uh_u cuñari cahserore ne cãhña m_uh_u ya w_uh_up_u, niahye Jesu tiquiore.

¹² Tiquiro sa nigãta tini masieniquiro wahcãd_uca sa, tiquiro cuñari cahserore ne,

ijipihtiyequina tiquina ihñono wijiāa wahahye. Tiquiro sa yegũ ihñañe tiquina ijipihtiyequina ihña acuaa wahahye. “Cohãcjũ tutuariquiro ijire. Ne mari ohõ saha yegũare ihñeda tii”, niahye tiquina basi.

Jesu Levíre “Yuhũ mehna cjũ ijiajũ ahtaya”, niahye

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Sa ye pari turi Jesu ditara duhtũ cahapũ wahahye. Sa yero masa peyequina tiquiro cahapũ tiquina cahmecoagũ ihñano tiquiro buheahye tiquinare. ¹⁴ Sa ye tuhasa topũ ijiriquiro waharo Levíre Alfeo macunore tiquiro dahrari tucũpũ boca sahye. Apequina mehna pũtoa ye ijiatire wapa ne cohteyequina ijiahye Leví gũhũ. Tiquirore boca saro ohõ saha niahye:

—Yuhũ mehna cjũ ijiajũ ahtaya mũhũ, niahye Jesu Levíre.

Tiquiro sa nigũ Leví pehe wahcãduca sa, Jesu mehna wahahye.

¹⁵ Jesu mehna wahayequina peyequina ijiahye. Sa yero Leví ya wuhũpũ mesa cahapũ peyequina wapa ne cohteyequina mehna, “Ñano yeyequina”, tiquina niñequina mehna tiquiro buheyequina mehna dujiahye Jesu. ¹⁶ Topũ tiquina dujiri bato apequina usã judio masare buheyequina, fariseo masa mehna Jesu tiquiro ihyagũ ihñahye tiquina. Sa ihñañe ohõ saha niahye:

—¿Dũhsero ñano yeyequina, wapa ne cohteyequina mehna ihyajari Jesu? ni sinituahye judio masare buheyequina Jesu buheyequinare.

17 Tiquina sa nigũ tũhoro queoye mehna yũhtiahye Jesu:

—Dohatiyequina duturure macaedare. Dohatiyequina dihita duturure macare. Ñañequina dohatiyequina yero saha ijire. Sa yegũ ñañequina dihitare tiquina ñañe yerire bujũa witi duti, quehnoañe pehere tiquinare comesagũ yegũ tagũ nii yũhũ. Tiquina basi “Quehnoana ijiaja usã”, ni tũhotuyequinare yedohogũ tagũ niedũ yũhũ, niahye tiquiro tiquinare.

Sijiyere Jesure sinituahye apequina
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Ti pjere Ñu buheyequina, fariseo masa gũhũ Cohãcjũre ño peoye tehe, sijie tiahye. Sa ye masa Jesure sinituahye:

—Ñu buheyequina, fariseo masa buheyequina gũhũ Cohãcjũre ño peoye tehe sijire. ¿Dũhse ye mũhũ buheyequina sijierajari? niahye tiquina Jesure.

19 Jesu tiquiro tũhotuye mehna queoye mehna buhero tiquinare ohõ saha ni yũhtiahye:

—Ohõ saha ijire ti: Omoca dũhteriquiro bose deco ijigũ tiquiro mehna cjẽna bujũa witiro mehna ijierare. Sa ye sijiyequina ijierare. Sata yũhũ buheyequina gũhũ yũhũ mehna ijiye, siji masiedare. ²⁰ Yũhũ Pacũ Cohãcjũ yũhũre tiquiro neari bato pũritare pari turi yũhũ buheyequina mehna ijisi yũhũ. Sa ye ti pjepũ yũhũ buheyequina gũhũ sijieta, niahye Jesu.

21 Panopũ cjẽ buheye mehna tiquina buhe more duagũ ihñano ohõ saha ni nemoahye Jesu tiquinare queoye mehna buhero.

—Ne wahma cahsero suhtiro cahsero mehna m̄n̄ano suhtirore sere oh̄no cahmedare. Sa yegũ wahma cahsero mari coseri bato m̄n̄ano suhtirore weje cahmecoa, paji ȳhd̄aro t̄hn̄gũ yere. (Sata m̄na buheye wahma buheye mehna piti dahre buheraro cahmene.) ²² Sa yena ne ʔhse co bisiye core wahiquiro cahsero ajurop̄re m̄na ajurop̄re pose yeraro cahmene. Sa yegũ ʔhse co bisiye pahmuñep̄ m̄na ajurore t̄hn̄ dijiaa wahare. Ti ajuro t̄hn̄gũ ʔhse co ḡh̄a ajuro ḡh̄a coh̄a wahare. Sa yena ʔhse co wahma core wahma ajurop̄re pose yero cahmene. (Sata wahma buheye m̄na buheye mehna buhe moredaro cahmene,) ni buheahye Jesu tiquinare.

Saurú ijigũ Jesu buheyequina trigo parorire peheahye

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ape deco saurú ijigũ Jesu ḡh̄a trigo we-sep̄ wahahye. Tiqiro buheyequina pehe trigo parorire pehe ȳhd̄ c̄ahye. ²⁴ Tiquina sa yegũ ih̄ñañe oh̄ saha ni tuhtiahye fariseo masa Jesure:

—T̄horĩña ʔs̄are. ¿D̄hse ye m̄h̄ buheye-quina saurú mari sori deco ijiepeḡta dahrajari? Mari dutiyere ȳhd̄d̄caye nine, niahye tiquina Jesure.

²⁵⁻²⁶ Tiquina sa nigũ t̄horo Jesu tiquinare ȳhtiahye. “Ȳh̄ buheyequina ȳhd̄d̄caye niedare”, nino taro oh̄ saha niahye:

—Davi m̄n̄ano tiqiro mehna cj̄na mehna ʔj̄a ahbaro, Coh̄cj̄ w̄h̄p̄ sajã, Coh̄cj̄ ye p̄re ihyahye. Sa yero tiqiro mehna cj̄na ḡh̄ure ti p̄re ohoahye. Ti p̄re pahia dihita ihyae

tiahye. Cohãcjũ dutiye tiquina ojoari pũ apequinare ti pãre ihya dutierare. Ti pjere Abiatar wame tiriquireo pahia pũhtoro ijiahye. ¿Davi gãhũ tire tiquina yerire Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũre buherari mũsa? (Ti pãre ihyaro Cohãcjũre yũhdũdũcaro niedahye. Miare ahri pjerire ihyaye yũhũ buheyequina gãhũ Cohãcjũre yũhdũdũcaye niedare,) niahye Jesu tiquinare.

²⁷ Sa ni tuhasa ohõ saha ni nemoahye:

—Sa yero Cohãcjũ saurũ decore tiquina sori deco cũno, masa ya deco cũno nidi dahra wahyariquinare so dutiro. Ti deco cahacjẽna ijiatire cũno niedari masare. ²⁸ Sa yegũ yũhũ masũ Cohãcjũ ohorigũ ahri deco saurũ decore masa tiquina yeatire yahugũ ijigũ pũhto ijiaja, niahye Jesu tiquinare.

3

Omoca bũhariquireo quitu ijire (Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Sa ye Jesu usã judio masa buheri wũhũpũ esaro, sajãhye tja. Sa yero omoca bũhariquireo gãhũ topũ ijiahye. Sa ye ti wũhũpũ ijiyequina Jesu dihitare ihñadoque ohõahye. ² Saurũ ijigũ Jesu omoca bũhariquireo tiquireo yũhdũogũ ihña duahye tiquina. Tiquireo sa yegũ ihñañe tiquireo yahusã duahye. “Mari sori decore Jesu dahraro nine”, ni yahusã duahye tiquina. ³ Sa yero ohõ saha niahye Jesu omoca bũhariquireo:

—Wahcãdũca saya. Ohõpũ ahtaya, niahye.

Sa ni tuhasa ti wũhũpũ ijiyequinare yahuahye:

4 —¿Saurú ijigũ quehnoañene yegũ quehnoajari? ¿O ñaŋe yegũ pehere quehnoajari, m̄usa t̄ahotugũ? Saurú ijigũ mas̄nore masogũ quehnoar̄ine. Mas̄nore wej̄ēgũ pehere quehnoaedare, ni yahuahye Jesu tiquire.

Tiquiro sa niepegũta tiquina pehe ne ȳah̄tierahye. 5 Tiquina sa ȳah̄tieragũ ih̄ñano Jesu tiquina mehna usuahye. Tiquina t̄aho dueragũ ih̄ñano Jesu buj̄ua witiyahye.

—M̄uh̄u omocare siō potoya, niahye tiquiro omoca bahariquire.

Tiquiro sa nigũ t̄ahoro tiquiro omocare siō potahye. Tiquiro siō potogũta omoca quehnoa wahahye. 6 Sa omoca quehnoa wahagũ ih̄ñañe fariseo masa wijiaa wahahye. Wijia, Herode mehna cj̄ēna mehna cahmecoa, “¿D̄ahse ye Jesure wej̄ēnatari mari?” niahye tiquina basi.

Masa peyequina ditara d̄ah̄t̄a cahap̄u ijiahye

7-8 Sa ye Jesu tiquiro buheyequina mehna ditara cahap̄u wahahye. Tiquina sa wahagũ ih̄ñañe Galilea cj̄ēna masa peyequina tiquiro bato esahye. Sa ye Judea yehpa cj̄ēna, Jerusalē cj̄ēna, Idumea yehpa cj̄ēna, Jordā wame tiri ma ape sie pahrē cj̄ēna, Tiro wame tiri maca cj̄ēna, to cahap̄u ijiyequina, Sidō wame tiri maca cj̄ēna, to cahap̄u ijiyequina mehna masa peyequina ijiptiyequina tiquiro yerire t̄ahoye, tiquiro cahap̄u esahye. 9 Sa ye masa peyequina ijiye, Jesu cahare bihsa d̄uca sahye. Sa yero Jesu yuc̄sare quehno pahsa dutiahye tiquiro buheyequinare. 10 Peyequina dohatiyequinare tiquiro ȳah̄d̄ogũ ih̄ñañe apequina dohatiyequina ḡuh̄u Jesure piha duaye, bihsa d̄uca

sahye. ¹¹ Sa ye watĩare c̄oyequina pehe Jesure ihñañe tiquiro cahar̄u d̄usepe curi mehna quehe sahye.

—M̄h̄u Cohãcjũ mac̄u ijire, ni sañuducuahye tiquina tiquirore.

¹² Sa yero tiquinare Cohãcjũ mac̄uno tiquiro ijiyere tutuaro mehna apequinare yahu dutierahye Jesu.

Jesu tiquiro buheyequinare doce tiquiro ohoatiquinare bese docoahye

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Sa ye Jesu c̄an̄r̄u m̄ja, tiquiro cahmeñequinare pijiahye. Tiquiro pijigũ t̄ahoye, tiquiro cahar̄u esahye tiquina. ¹⁴ Sa yero doce am̄are tiquiro mehna cj̄enare, tiquiro ohoatiquinare, apeye macarip̄are tiquiro yere buheatiquinare bese docoahye Jesu. Sa ye tiquina ya curua Jesu c̄uriquina wame tiahye. ¹⁵ Sa yero dohatiyequinare ȳhd̄oatire, watĩare cohãti ḡh̄are c̄ahye tiquinare. ¹⁶⁻¹⁹ Ahriquina ijiahye doce am̄a Jesu tiquiro bese docoriquina: Simo, Santiago Zebedeo mac̄uno, Ñu Santiago bah̄aro, Andre, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomasu, Santiago Alfeo mac̄uno, Tadeo, Simo celote ya curua cj̄ano ijimediquiro, Juda Iscariote, ahriquina ijiahye tiquiro bese docoriquina. Jesu Simore Pedro wame yeahye. Santiagore, Ñu mehna Boanerges wame yeahye. Boanerges “Ἐφο cj̄ena”, nino nine. Juda Iscariote Jesure ihña tuhtiyequinare ihñoatiquiro ijiahye.

—*Jesu watĩno tutuayere cœore, ni yahusãhye masa*

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Tiquinare bese doco tuhasa, dijia, Jesu tiquiro buheyequina mehna wuhupũ sajãa wahahye. Sa ye topũ pari turi masa peyequina cahmecoañe, bihsaa wahahye. Tiquina sa bihsagũ ihñano Jesu ihya masiedahye. Sa ye tiquiro buheyequina gũhu ihya masiedahye. ²¹ Sa ye apequina Jesu acaye tire tũhoye tiquiro cahapũ esaye, tiquirore ñehemahye. “Tiquiro tũho masieniquiro waharo nine”, nimahye tiquina.

²² Apequina ohõ saha nimahye:

—Beelzebú tiquirore sa wahagũ yero niaga. Tiquiro watĩare cohãno, Beelzebú watĩa pũhtoro tutuaye mehna tiquinare cohãre, nimahye Jerusalẽpũ ahtariquina usã judio masare buheyequina.

²³ Tiquina sa nigũ tũhoro Jesu pehe tiquinare piji, tiquiro tũhotuye mehna queoye mehna yahuahye tiquinare, “Watĩno ye tutuaye mehna watĩare cohãgũ niedaja”, nino taro.

²⁴ —Watĩa tiquina basi cohã masiedare. Sa ye ihcã yehpa cjẽna tiquina basi cahme wejẽ, ti yehpa cjẽna yaria pihtia wahaboaga. ²⁵ Sa ye ihcã wuhũ cjẽna tiquina basi cahmequeñe ti wuhũ cjẽna waha pihtia wahaboaga. ²⁶ Sa yero Satana watĩa pũhtoro pehe watĩare cohãno tiquina basita cahmequeñe niboaga. Sa ye tiquina waha pihtia wahaboaga.

²⁷ Ohõ sahata ijire mari queoye mehna buhegũ. Tutuariquiro ya wuhupũ apequiro sajã sa yaque masiedare. Tutuariquirore dũhteraro tiquiro ya

wuhupũ sajã sa yaque masiedare. Tutuariquiore tiquiore dũhteri bato sajã sa yaque masine, ni yahuahye Jesu.

(Ohõ saha ni yahuahye watĩnore tiquiore yũhdũdũcarire yahuro. Watĩno tutuariquiore tiquiore ijiepegũta Jesu tiquiore yũhdũdũcare watĩare cohãno.)

²⁸ Sa ni tuhasa ohõ saha ni yahu nemoahye Jesu:

—Poto niita niaja mũsare. Ijipihtiye ñañe masa tiquina yegũ tiquina yahuducugũ gãhũre Cohãcjũ bo masine. ²⁹ Sa boeperota Espĩritu Santore tiquina ñano yahuducugũ ti pũritare ne bosì. Tiquina sa nidi buhiri sa buhirì tiducuyequina ijjeta, niahye Jesu tiquinare.

³⁰ Jesu Espĩritu Santo tiquiore tutuaye mehna watĩare tiquiore cohãepegũta “Tiquiro watĩno tutuaye mehna watĩare cohãno nine”, nimahye masa. Tiquina sa nigũ tũhoro ti quitire Espĩritu Santo quitire yahuahye Jesu tiquinare.

Jesu acaye tiquiore pijiahye

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Sa ye Jesu bahana tiquiore pacoro mehna wihi-ahye. Sa wihiye sopecahapũ ijiahye. Apequinare piji dutiahye tiquiore. ³² Sa ye masa tiquiore cahapũ dujiyequina yahuahye tiquiore.

—Mũhũ paco, mũhũ bahana mehna sopecahapũ mũhũre pijiri, niahye.

³³ Tiquina sa nigũ tũhoro ohõ saha niahye Jesu tiquinare buhero taro:

—¿Noa ijiajari yũhũ paco, yũhũ bahana gãhũ, mũsa ihñagũ? niahye tiquiore tiquinare buhero.

³⁴ Sa nino tiquiro caha dujiyequinare ihñano ohõ saha niahye:

—Ahriquina ijire yãhũ paco, yãhũ bahana yero saha ijiyequina. Cohãcjũ cahmeñene yere ahriquina. ³⁵ Sa yeyequina yãhũ bahu, yãhũ baho, yãhũ paco yero saha ijire, ni buheahye Jesu tiquinare.

4

Jesu oteriquiro quitire buheahye (Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Sa ye pari turi ditara dũhtũ cahapũ Jesu buhe dũcahaye. Sa ye topũre buhe dũcaro masa peyequina tiquiro cahapũ tiquina cahmecoagũ ihñano Jesu pehe yucũsapũ buhe pahsahye. Sa ye masa pehe ditara dũhtũ cahapũ ducuahye. ² Sa yero Jesu peye tiquiro tũhotuye mehna piti dahre yahuahye tiquinare buhero.

³—Ahri quitire tũhoya mũsa, niahye tiquiro.

—Oteriquiro otero wahahye. ⁴ Tiquiro sa otegũ apeye pjeri maha dũhtũ cahapũ bora quehe sahye. Sa bora quehe saye pjerire minicjũa ahta, ihya cãhye. ⁵ Sa ye apeye pjeri utã pjeri watoa bora quehe sahye. Utã pjeri watoa dihta marieda cjũno ijiepegũ duita pihnimahye. ⁶ Sa pihniidi ijieperota, asũ tutuaro asigũ nũhcori marieda, ñaia wahahye. ⁷ Apeye pjeri taa watoa bora quehe sahye. Taa pehe dia yũhdũa waha, oteri pehere wejẽ cãhye. Sa yero dũca mariedahye. ⁸ Apeye pjeri quehnoari dihtare bora quehe sahye. Quehnoano pihniñe ijero quehnoano dũca tiahye. Apeye cjũ treinta pjeri, apeye cjũ sesenta pjeri, apeye cjũ cien pjeri

dũca tiahye. ⁹ Ahrire quehnoano tũhoya mũsa, niahye Jesu.

Jesu quitu mehna tiquiro buherire yahuahye
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Sa ye tiquina sehsaro ijiye doce buheyequina, apequina Jesu mehna ijiyequina ti quitire masi duaye, Jesure sinituahye. ¹¹ Tiquina sa sinituri bato Jesu ohõ saha ni yahuahye:

—Cohãcjũ masa puhtoro tiquiro ijiyere, panopũ apequina tiquina masiedarire mũsare masigũ yere Cohãcjũ. Apequina pehere sa yerare tiquiro. Tiquinare quitu mehnata buheitja. ¹² Sa ye tiquina ihñaepeta ihñedariquina yero saha tojoare. Sa ye tũhoepeta masisi. Tiquina masiñe quehnoañe pehere comesaboaya. Tiquina sa comesagũ ihñano tiquina ñañe yerire boboaya Cohãcjũ. (Sa ijiepegũta tiquina pehe ne tũho duerare,) niahye Jesu.

Jesu oteriquiro quitire yahu pehoahye
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Tiquiro sa nidi bato ohõ saha ni yahu nemoahye tiquinare:

—¿Ahri quitire tũhoena nijari mũsa? ¿Mũsa ahri quitire tũhoerana, dũhse apeye quitire tũhonatari mũsa? niahye Jesu tiquinare.

Sa ni tuhasa ohõ saha ni yahu nemoahye tiquinare:

¹⁴ —Oteriquiro tiquiro oteri pjeri quehnoañe buheye yero saha ijire. ¹⁵ Sa yero maha dũhtũ caha bora quehe sari pjeri quehnoañe buheye yero saha ijire. Sa yero masa quehnoañe buheyere tiquina tũhogũ ihñano Satana pehe ahta, ti buheye

quehnoañe buheyere masi dutierare tiquinare, minicjua ti pjerire tiquina dote nediro saha yero. ¹⁶ Sa ye utã pjeri watoa bora quehe sari pjeri quehnoañe buheye yero saha ijire. Sa ye masa quehnoañe buheyere tũho, bucueye mehna duita tire tũho ñehe maa wahare. ¹⁷ Sa tũho ñehepeta utã pjeri watoa ijiye cju nahcori marieñe cju yero saha ahriquina masa gũhu tutuerare. Sa tutueraye, ñano yũhdũye, yeequina tiquina ijiri buhiri apequina tiquinare ñano yegũ ihñañe yee pehere duhu cãhre. Apequina tiquinare ñano yegũ tire ihcãno sahaeraye, yeere duhu cãhre. ¹⁸ Sa ye taa watoa bora quehe sari pjeri quehnoañe buheye yero saha ijire. ¹⁹ Sa ye masa quehnoañe buheyere tũhoepeta, ahri yehpa cjeñe pajiro bujua witi tũhotuye, niñeru pehere cahñe. Apee boro gũhare peye tutuaro cahmene. Tiquina sa ni tũhotugũ ti pehe quehnoañe buheyere cahmotare. Ti sa cahmotagũ masa quehnoañe pehere yerare. ²⁰ Sa ye quehnoari yehpapu bora quehe sari pjeri quehnoañe buheye yero saha ijire. Sa ye masa quehnoañe buheyere tũhoye tire cahmene. Sa masiñequina ijiye, Cohãcjũ tiquiro cahmeno sahata quehnoañene yere tiquina. Ihquẽquina meheno quehnoañene yere treinta pjeri dũca tiro saha. Apequina bui cjũno quehnoañene yere sesenta pjeri dũca tiro saha. Apequina pajiro quehnoañene yere cien pjeri dũca tiro saha, ni yahuahye Jesu tiquinare.

*Jesu sihãria quitire buheahye
(Lc 8.16-18)*

²¹ Sa ni tuhasa ohõ saha ni nemoahye:

—Ne sihãriare dihi sutu docapũ cũedare. Sa ye tiare cumuno docapũ cũedare. Æhmũanopũ duhu peore quehnoano buhrio dutiye. ²² Ijipihtiye tiquina masiedarire came masa masieta. Sihãria buhriogũ mari ihña masino saha panopũre tiquina masiedarire masieta masa. ²³ Ahrire quehnoano tũhoya mũsa. ²⁴ Mehenogã masi duana mehenogã masinata. Pajiro masi duana pajiro masinata. Sa yena mũsa tũhona quehnoano tũho nũnũña. ²⁵ Quehnoano tũho nũnũriquiwo quehnoano masinota. Tũho nũnũeniquiwo, “Mehenogã tũhoaja”, tiquiwo niepegãta ti pehe butia waharota, niahye Jesu tiquinare.

Jesu trigore oteriquiwo quitire buheahye

²⁶ Sa ni tuhasa ohõ saha ni yahu nemoahye:

—Cohãcjũ masa pũhtoro tiquiwo ijiye trigore oteriquiwo yero saha ijire. ²⁷ Ote tuhasa bohrearo tiquiwo oteri pihniñene ihñare tiquiwo. “¿Dũhse pihni wijia ta dũcajari?” ni ihña masiedare oteriquiwo tiquiwo basi. ²⁸ Ti oteri ti basi dũca tire. Pari pũgã wijia mũhtare. Came pari paro wijia, bũcũare. ²⁹ Ti parori bũcũa tuhasagũ ihñano, pehere peheri pje ijigũ. (Tiquiwo ote, ti bũcũarire tiquiwo masiedaro saha Cohãcjũ yequina masa tiquina wahari gũhũre yahu peho masiedare masa,) ni buheahye Jesu.

Mostaza pje quitire yahuahye Jesu

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Sa ni tuhasa ohõ saha ni buhe nemoahye queoye mehna buhero:

—¿Ne Cohãcjũ masa pũhtoro tiquiwo ijiye yabe boro yero saha ijiajari, mũsa tũhotugũ? ¿Dise quiti

mehna tire yahunatari? ³¹ Mostaza pjegã yero saha ijire Cohãcjũ pũhtoro ijiye. Ti pjegã tiquiro otegũre meheni pjegã waro ijire. ³² Sa ijieperota ti pjegã quehnoano pihnine. Sa yero pajidũ wahare. Sa ye tũ dũpũri bũjũye dũpũri bũcũagũ ihñañe minicjũa ti dũpũripũ suhti suhare, niahye Jesu. (Sa nino ohõ saha nino niahye. Mostaza pjegã pajidũ tũ bũcũariro saha uhmũse cjũnore mari pũhtorore masiñequina meheñequinagã tiquina iji mũhtaepẽgũta camepũre peyequina wahaeta.)

*Quiti mehna tiquiro buherire yahuahye Jesu
(Mt 13.34-35)*

³³ Sa yero ti quiti tiquiro nidiro saha peye quitire tiquina tũho ñeheno puno quehnoañe buheyere buheahye tiquinare. ³⁴ Quiti marieno yahuerahye tiquinare. Sa yero tiquina sehsaro ijiyequinare Jesu quehnoano yahu pehoahye tiquiro buheyeyequinare.

*Jesu wihnonore yũsũ dutiahye
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ Sa ye ti decore ñamicahapũ Jesu tiquiro buheyeyequinare ohõ saha niahye:

—Isa, si pahrẽpũ pehãũhna, niahye tiquinare.

³⁶ Tiquiro sa nigũ tũhoye yucũsapũ sajã, masare yehpapũ ducuyequinare tota cũ, tiquiro buheyeyequina dihita Jesure ne pehã wahahye. Sa ye apeye yucũsari mehna apequina tiquina bato pehãhye. ³⁷ Tiquina sa pehãgũ wihnono tutuaro wẽahye. Sa wẽno yucũsare tutuaro pahcõri quẽ sajãhye. Mehenogã dũhsamahye tiquina miniboriro. ³⁸ Sa wahari watoa Jesu yucũsa ohoturopũ suhti puti

buiꝑꝰ carĩno niahye. Sa ye tiquina tiquiore wahcõahye.

—¿Buheꝑꝰ, mꝰhꝰ cuerajari? Mari minina tana niajá, niahye tiquina tiquiore.

³⁹ Tiquina sa nigũta Jesu pehe wahcã, wihnonore,

—To punota wẽ duhuya, niahye.

Sa ninota pahcõri gũhꝰre,

—Yꝰsꝰahya, niahye.

Tiquiro sa nigũta wihnono yꝰhdꝰa wahahye. Sa ye pahcõri gũhꝰ yꝰsꝰ dijiaa wahahye.

⁴⁰ —¿Dꝰhse yena cue maca cãna niajari mꝰsa? ¿Mꝰsa yꝰhꝰre wacũ tutuerajari? niahye Jesu.

⁴¹ Sa wahagũ ihñañe acꝰa yꝰhdꝰa wahahye.

—¿Yohou, dꝰhse ijiriquiro boro masꝰno ijiajari ahriquiore? Ahri wihnono, pahcõri gũhꝰ tiquiro dutigũ yꝰhdꝰdꝰcaerare tiquiore, niahye tiquina pehe.

5

Watĩare cꝰoriquirore yꝰhdꝰoahye Jesu (Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹⁻² Sa ye tiquina si pahrẽꝑꝰ Gerasa cjẽna ya yehpapꝰ pehã sahye. Sa yero Jesu pehe yucꝰsapꝰ sañariquiore maja sadꝰcahye. Tiquiro sa maja sadꝰcari bato watĩa cꝰoriquiro masa coperi utã coperi watoapꝰ ijiriquiro wijia ta, tiquiore cahapꝰ ahtahye. ³ Watĩa cꝰoriquiro masa coperi watoa ijiriquiro ijiahye. Apequina pehe tiquiore come da pajiri da mehna ñehe dꝰhte masiedahye. ⁴ Sa ye peye tahari masa tiquiore dahpocãri apõñe behtori mehna, come dari mehna dꝰhtemahye. Tiquiro omocari gũhꝰre dꝰhtemahye. Sa yero

tiquiro pehe come darire nuha, dahpocãri apõñe behtori gãhure nuha site mājahye. Sa ye tutuariquiro tiquiro ijiro mehna masa pehe tiquirore ñehe masiedahye. ⁵ Ñami ijigũ, deco ijigũ utã coperi watoapũ canupũ sa sañuducue tiahye tiquiro. Sa yero utã mehna tiquiro basi tiquiro pagure quẽe tiahye. ⁶ Sa yero yoaropũ Jesure ihñadoqueo tiquiro cahapũ oma maa cãhta, dũsepe curi mehna quehe sahye tiquirore ño peoro taro.

⁷⁻⁸ —Watĩa duhuya tiquirore, niahye Jesu.

Tiquiro sa nigũ tũhoro watĩa cũoriquiro ohõ saha niahye:

—¿Jesu, Cohãcjũ tutuariquiro macũ, yabere yegũ tũũ niajari mũhũ yũhure? Cohãcjũ tiquiro ihñonopũ siniaja yũhũ mũhure. Yũhure ñano yeracãhña, ni sañuducuahye watĩa cũoriquiro Jesure.

⁹ —¿Dũhse wame tiajari mũhũ? niahye Jesu tiquirore.

—Ûsã peyequina ijiaja. Sa yena “Peyequina watĩa” wame tiaja. ¹⁰ Ûsã ahri dihtapũ ijinare ape sierũ waha dutieracãhña, niahye watĩa cũoriquiro.

¹¹ Ti pjere yesea peyequina tiquina cahapũ canũ dahpotopũ ihyaye niahye. ¹² Topũ tiquina ihyaducugũ ihñañe, ohõ saha ni siniahye watĩa:

—Sisequina yesea cahapũ waha dutiya usãre. Tiquina mehna iji dutiya usãre, ni siniahye watĩa tiquirore.

¹³ Tiquina sa nigũ tũhoro tiquinare waha dutiahye Jesu. Tiquiro sa waha dutigũ watĩa masũno mehna ijiriquina waha, yesea dos mil yesea cahapũ esahye. Tiquina cahapũ tiquina esari bato

yesea pehe ijipihtiyequina ditara dũhtũ cahapũ oma buha, ti dítarapũ bora ñojoa, mini yaria pihtia wahahye.

¹⁴ Tiquina sa minigũ ihñañe, yeseare cohteyequina pajiri macapũ, daye macarigãpũ gũhũre tire yahuye waha, oma cãa wahahye. Tiquina sa yahugũ tũhoye masa pehe peyequina tiquiro yerire ihñañe wahahye. ¹⁵ Sa ye Jesu cahapũ wihiye, watĩa cũoriquiro tiquiro suhti tiriquire, tũho masiniquiro tiquiro dujigũ ihñañe, ihña maria waha, cueahye. ¹⁶ Sa ye watĩa cũomediquiro, yesea gũhũre tiquina sa waharire ihñariquina apeqinare yahu pehoahye. ¹⁷ Tiquina sa yahu pehogũ tũhoye, Jesure tutuaro mehna ape sierũ waha dutiahye.

¹⁸ Sa yero yucũsapũ Jesu tiquiro sajãgũ ihñano, “Mũhũ mehna waha duaja”, ni tutuaro sinimahye watĩare cũomediquiro Jesure. ¹⁹ Tiquiro sa nigũ Jesu tiquirore yahuahye:

—Yũhũ mehna wahaeracãhña. Mũhũ ya wũhũpũ mũhũ caha ijiyequina cahapũ yũhũ mũhũ pũhto mũhũre yũhũ yerire yahugũ wahaya. Mũhũre yũhũ paja ihñarire yahugũ wahaya tiquinare, niahye tiquirore.

²⁰ Tiquiro sa nigũ watĩa cũomediquiro pehe Decapoli wame tiri macapũ Jesu tiquirore yũhdũorire yahu dũcahye. Tiquiro sa ni yahugũ tũhoye ijipihtiyequina masa tũho maria wahahye.

*Jairo maconore yũhdũoro, dii mũna wihoro dohatiducuricoro gũhũre yũhdũoahye Jesu
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

21 Sa ye pari turi Jesu tiquiro majare pehã sagũ masa peyequina tiquiro cahap̄ ditara dũhtũ cahap̄ cahmecoahye. 22 Sa yero usã judio masa buheri wãhure ihña ihboriquiro Jairo wame tiriquire ahta, Jesure ihña, tiquiro dahpocãri cahap̄ dũsepe curi mehna quehe saro, ohõ saha niahye:

23 —Yũhũ macogã yariaro nidi. Sa yegũ tiorore mũhũ omoca mehna ña peogũ, yũhdũogũ ahtaya. Mũhũ sa yegũ ticoro masanota, niahye tiquiro Jesure.

24 Tiquiro sa nigũ Jesu gũhũ pehe tiquiro mehna wahahye. Mahap̄ tiquiro wahagũ masa peyequina tiquirore nũnũ tã cã bihsaro esadũca sahye. 25 Sa yero numino doce cãhmari waro decoripe dii mũna dohatiducuricoro top̄ ijiahye. To pano peyequina duturuã tiorore ñano yũhdũgũ yeahye. 26 Sa yero duturuare ijipihtiye ticoro niñeru mehna wapa yemahye ticoro aco ye dutiro. Tiquina sa yepegũta ticoro mũnanota ijiducu cãhye. Sa yero ticoro tiquinare ihñari bato to pano ijiriro yũhdũoro ñano wahahye. 27 Ticoro sa ñano yũhdũari bato Jesu yeyere tãhoye, apequina yahuahye tiorore. Sa yero ticoro Jesu bato masa peyequina watoa ahta, Jesu suhtirore ñehe tuhuahye. 28 “Yũhũ tiquiro suhtiro dihitare ñehe tuhugo quehnoa wahagota”, ni tũhotuahye. 29 Sa yero ticoro sa ñehe tuhuri bato ticoro dii mũna dohatiyere yũhdũgũ ticoro pagũre quehnoari pagũ tũhotuahye. 30 Sa yero Jesu tiquiro tutuaye mehna dohatiyere tiquiro cohãrire masino, masa watoa majaredũca sa ihñahye.

—¿Noa yũhũ suhtirore ñehe tuhuajari? niahye tiquiro.

³¹ Tiquiro sa nigã tũhoye tiquiro buheyequina ohõ saha niahye:

—Bihsarĩne. Sa ye masa peyequina mũhũre pihare. “¿Noa yũhũre ñehe tuhuajari?” nigũ, ¿dũhse nigũ sa niajari mũhũ? niahye tiquina pehe tiquirore.

³² Sa yero Jesu tiquirore ñehe tuhuricorore macahye. ³³ Tiquiro sa macano watoa ticoro pehe ticoro pagũ quehnoa wahagũ tũhoturo, cue nanare dũsepe curi mehna quehe sahye tiquiro caha tiquirore ño peoro. ³⁴ Sa yero ticoro potota yahu pehoahye tiquirore. Ticoro sa ni yahuri bato Jesu ticorore yahuahye:

—Maco, yũhũre mũhũ wacũ tutuaye mehna quehnoago tojoare yojopũre. Bucueye mehna wahaya. Dohatiye mariego ijiya, niahye Jesu ticorore.

³⁵ Tiquiro sa ni yahuducuri bato judio masare buheri wũhũre ihña ihboriquiro ya wũhũ cjẽna yahuye wihiahye.

—Mũhũ maco yaria wahari. Sa yegũ buheriquirore piji cãhteracãhña, niahye tiquina.

³⁶ Tiquina sa niepegũta sa tũhotu cãhno, Jesu ti wũhũre ihña ihboriquirore ohõ saha ni yahuahye:

—Bũjũa witieracãhña. Yũhũre wacũ tutuaya. Ti dihitare yeya, niahye ti wũhũre ihña ihboriquirore.

³⁷ Sa ni tuhasa Santiago, tiquiro bahũro Ñũ, Pedro tiquina dihitare “Yũhũ mehna ahtaya”, niahye Jesu. ³⁸ Sa yero judio masa buheri wũhũre ihña ihboriquiro ya wũhũrũ esahye. Ti wũhũrũ

masa peyequina ñano bisi ñehe quea utigã, tiquina sañuducugã tãhoahye Jesu.

³⁹ —Ñano ni, ñehe quea utieracãhña m̄sa. Ticorogã m̄sa sa ni utigã yarierare. Carño nine, niahye Jesu tiquinare.

⁴⁰ Tiquiro sa nigã tãhoye “Sa ni maca cãhno nine ahriquiro”, ni b̄j̄ahye tiquina pehe tiquirore.

Sa yero tiquiro tiquinare sopecahap̄ wio peho cãhye. Sa wio tuhasaro ticorogã pac̄s̄m̄h̄are, tiquiro mehna cj̄ena gãh̄are ticorogã cahap̄ neahye Jesu. ⁴¹ Sa yero Jesu ticoro omocare ñehe, “Talita cum”, niahye tiquiro. “Talita cum”, nino, “‘Mehenicorogã wahcãña’, niaja ȳh̄”, nino nine.

⁴² Tiquiro sa nigã ticorogã wahcãduca sa, tini-ahye. Doce c̄hm̄ari c̄oricoro ijiahye ticoro. Ticorore tiquiro sa yegã ihñañe tiquina ihña maria wahahye. ⁴³ Sa yero Jesu tutuaro mehna tiquiro sa yerire yahu site dutierahye. Sa ye tuhasa ticorore ihyayere oho dutiahye.

6

Nazare cj̄ena Jesure cahmedahye (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Sa ye top̄ ijiriquiro Jesu waha, tiquiro buheyequina mehna tiquiro ya dihtap̄ tojoa sahye. ² Sa yero Jesu saurú ijigã judio masa buheri w̄h̄ap̄ buhe d̄cahye. Tiquiro sa buhegã masa peyequina tiquirore tãhoye, ac̄a wahahye.

—¿Ahriquiro nohop̄ tãhoyari ahri buheyere? ¿D̄h̄se yero quehnoano masi pehoajari ahriquiro? Cohãcj̄a tutuaye mehna ye ihñore ahriquiro masare. ³ Ahriquiro taboa dahrari

masano María macano, Santiago, José, Juda, Simo tiquina wahminota ijimederó. Sa ye tiquiro bahana numia mari ya macarū ijinimedi. Sa yero tiquiro gūhū mari yero saha ijiriquiro ijire, niahye tiquina Jesure tūhoriquina.

Sa ye Jesure ihña tuhtiye, tiquiore cahmedahye. ⁴ Tiquina sa cahmedagū ihñano ohō saha niahye Jesu:

—Cohācjū yere yahu māhtariquiore apequina ño peore. Tiquina sa ño peoepēgūta tiquiro ya maca cjēna, tiquiro acaye tiquiro ya wūhūpū ijiyequinata ño peoerare tiquiore. Sa yena yūhūre ño peoerare mūsa ohōre būcūarigū yūhū ijigū, niahye Jesu tiquinare.

⁵ Sa yero ti macarū ijiriquiro Jesu Cohācjū tutuaye mehna ye ihño masiedahye. Sa ye ihñoedaperota ihquēquina dohatiyequina bui tiquiro omocare duhu peo, yūhdūoahye tiquiro.

⁶ Sa yero to cjēna Jesure tiquina wacū tutueragū ihñano, “¿Dūhse ijiro boro yūhūre cahmedajari?” ni tūhotuahye tiquiro. Sa yero Jesu ti maca caharū ijiye macarūpū buhero wahahye.

*Jesu doce buheyequinare buhe dutiro ohoahye
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

⁷ Sa ye Jesu doce tiquiro buheyequinare pijio, pūeयेquina dihita ohoahye tiquinare macarūpūre buhe dutiro. Sa yero tiquiro tutuayere ohoahye tiquinare wafīare tiquina cohātire. ⁸ Sa ohoro apee boro, ihyayere, ajurire, niñerure tiquiro ne cā dutierahye tiquinare. Tiquina tuaye cjū dihitarē ne cā dutiahye tiquinare. Ihcānota suhtirore saña dutiahye tiquinare. Pūaro saña dutierahye. ⁹ Sa yero

cahta cũñe cahserire saña dutiahye tiquinare. Ihcã suhtirota saña dutiahye tiquinare. P̄aro saña dutierahye. ¹⁰ Sa yero ohõ saha ni yahuahye tiquinare:

—Ijipihtiye macarip̄ure m̄sare tiquina carĩno ohogũ ti w̄h̄p̄ata tojoarĩña. Coã wahanap̄u wijiaya ti w̄h̄ure. ¹¹ Sa yena ape maca cj̄ena m̄sare tiquina cahmedagũ tiquina t̄ho dueragũ ti macare ȳhd̄ana dahpoc̄ari cj̄e dihta esa wah̄ire wej̄e site cũña m̄sa tiquinare tiquina ye buhirire masigũ yena, ni yahuahye Jesu tiquinare.

¹² Sa ye doce buheyequina masare tiquina ñañe yerire b̄j̄a witi dutiye, quehnoañe pehere ye dutiye, buheye wahahye. ¹³ Sa wahaye peyequina wat̄are cohãñe, dohatiyequinare ūhse mehna wisõñe ȳhd̄ugũ yeahye.

*Ñu wame yeriquirore apequina wej̄eahye
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Sa ye Jesure masa peyequina masiahye. Sa yero tiquiro yerire p̄htoro Herode t̄hooahye. Sa t̄horo ohõ saha ni t̄hotumahye tiquiro: “Ñu wame yeriquiro yariariquiro pari turi bajuaro niaga. Sa bajuariquiro ijiro tiquiro tutuaye mehna tire yero niaga”, ni t̄hotumahye Herode. “Jesu Ñuta ijire”, ni t̄hotumahye. ¹⁵ Apequina pehe ohõ saha ni t̄hotumahye: “Elia ijire”, ni t̄hotumahye. Apequina pehe “Cohãcj̄a yere yahu m̄htariquiro panop̄u cj̄ena yero saha ijire tiquiro”, ni t̄hotumahye tiquina Jesure. ¹⁶ Tiquina sa ni t̄hotuepegũta Herode pehe Jesu tiquiro yerire t̄horo ohõ saha ni t̄hotumahye.

“Ñu yũhũ dapu dũte sure dutiriquiro bajoaro niaga”, ni tũhotumahye.

17-18 Ñũre tiquina wejẽato pano Herode tiquirore ñehe duti, peresu ye dutiahye. Herode tiquiro bahũro Felipe namonore Herodia wame tiri-corore ehma, namo tiahye.

—Mũhũ bahũ namonore namo tigũ Cohãcjũ dutiyere yũhdũdũcagũ nine mũhũ, ni yahuahye Ñũ Herodere.

Tiquiro sa nidi buhiri Herode namono Herodia Ñũre peresu tiquina yegũ cahmeahye. 19 Sa yero ticoro pehe Ñũre ihña tuhtiro, tiquirore wejẽ duti duamahye. Sa ye dueperota ticoro tiquirore wejẽ duti masiedahye. 20 Herode Ñũre cuero “Ñũ quehnoañene yeriquiro, quehnoariquiro ijire”, ni tũhotuahye. Sa yero Herodere cariboro yeahye Ñũ pehe tiquirore yahuro. Sa cariboepegũta tiquiro bucueye mehna tũhomahye Ñũre. 21 Tiquiro sa bucueye mehna tũhoepegũta Herodia tiquirore ticoro wejẽ dutiati deco mũmũ sahye. Ti pje Herode masa bajoari deco ijigũ tiquiro bosc deco dahreahye. Sa ye tiquiro yequina gobierno cjẽna, surara pũhũa, Galilea cjẽna pũhũa gũhũ tiquiro ya bosc decore ihñañe wihiahye. 22 Sa yero Herodia macono bosc decore ihñaño wihiro tiquina ihñaonopũ basa ihñaohye. Ticoro sa basa ihñaogũ ihñañe, Herode tiquiro pijioriquina gũhũ bucueahye. Tiquina sa bucuegũ ihñaño ohõ saha niahye Herode:

—Mũhũ cahmeñene siniña yũhũre. Sa yegũ ohogũtja mũhũre mũhũ cahmeñene. 23 Cohãcjũ mehna poto niaja mũhũre. Mũhũ sinino puno

yeere deco mehna ohogutja mähure, niahye tiquiro ticorore.

²⁴ Tiquiro sa nigũ ticoro Herodia macono pehe ticoro pacoro cahapũ waha, sinituahye:

—¿Yabere sinigotari yũhũ? ni sinituahye ticoro pacorore.

—Ñu wame yeriquiro dapure siniña, niahye ticoro pacoro pehe.

²⁵ Ticoro sa nigũta Herodia macono amañano pũhtoro Herode cahapũ waha, siniahye:

—Mianogãta Ñu wame yeriquiro dapure waparo mehna ohoya yũhure, niahye ticoro.

²⁶ Ticoro sa nigũ tũhoro pũhtoro Herode pehe tutuaro bũjũa witiyahye. Masa tiquina ihñonopũ “Ohogutja mähure”, niahye tiquiro. Sa yero bũe tiro, tiquiro “Mähure ohoeraja”, ni masiedahye ticorore. ²⁷ Sa yero duita surarare peresupũ ijiyequinare cohteriquirore Ñu dapure dũte sure ne cãhta dutiahye. ²⁸ Tiquiro sa dutigã tũhoro surara pehe waha, tiquiro dapure dũte sure, waparo mehna ne cãhtahye. Ne cãhta nuhminore Herodia maconore ohoahye. Sa yero ticoro tiquiro dapure ñehe, ticoro pacorore oho yũhdũoahye.

²⁹ Sa ye Ñu buheyequina ijiriquina pehe tire tũhoye, topũ esa, tiquiro pagũre masa copepũ ne cã, cũahye.

Jesu cinco mil masare ihyaye ohoahye

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Sa ye Jesu ohoriquina tiquiro cahapũ tojoa saye, tiquina yerire, tiquina buherire yahuahye

tiquire. ³¹ Ti pjere masa peyequina sa majareducuye, tiquinare ne ihyaro ohoerahye. Sa yero ohō saha niahye Jesu tiquinare.

—Masa marienopu mari sehsaro sona wahauna, niahye tiquinare.

³² Sa ye tiquina sehsaro yucasa mehna masa marienopu wahahye. ³³ Tiquina sa wahagū ihñañe masa peyequina tiquinare masiahye. Sa masiñe peye macari cjēna mahapu waha, Jesu tiquire esatopu tiquina masa pehe oma cā esa mahtahye.

³⁴ Tiquina sa esagū Jesu tuha sa paha, yucapū sañariquire maja ducarō, tiquire masa peyequina ijigū ihñahye. Oveja coheriquire marieñequina yero saha ijahye masa, tiquire ihñagū. Sa yero Jesu tiquinare paja ihñano, peye quehnoañe buheyere buheahye. ³⁵ Ñamicapū doce buheyequina Jesu cahapu esa, ohō saha niahye:

—Ohō masa marienopu ijire. Ñamicaha waharo nine. ³⁶ Ohō cahagā ijiye wahuuseripu, macaripu gūhare tiquina ihyatire dú dutiya masare tiquina pohe tiatire, niahye tiquina Jesure.

³⁷ —Ihyayere ohoya tiquinare, nimahye Jesu tiquire buheyequinare.

Tiquire sa nigū ohō saha ni yahtiahye:

—¿Dos cientos niñeru cjoeri mehna tiquina ihyati pāre dúnatari usā? niahye tiquina Jesure.

³⁸ —¿Nohope paca pā ijiajari? Ihñana wahaya, niahye tiquire.

Tiquire sa nigū tiquina pehe ihyayere bocaye, ohō saha niahye:

—Ihcā omope paca pā paca, puaro wahi ijire, niahye tiquina pehe.

³⁹ Tiquina sa nigũ tũhoro Jesu pehe pe cururi taa bui duji dutiahye masare. ⁴⁰ Tiquiro sa duji dutiri bato tiquina pe cururi dujiahye. Ihuẽ cururire cincuenta masa ijiahye. Apeye cururi pehere cien masa ijiahye. ⁴¹ Tiquina sa duji tuhasagũ ihñano Jesu pehe ihcã omope paca pã pacare, pũaro wahi mehna ne, umũserũ ihña mũoahye. Sa ihña mũono Cohãcjũre “Quehnoare”, nino ni-ahye. Tiquiro sa nidi bato pã pacare nuha, tiquiro buheyequinare masare iti duti ohoahye. Sa yero pũaro wahire iti dutiahye ijipihtiyequinare. ⁴² Sa ye ijipihtiyequina ihya, yapi yũhdũa wahahye. ⁴³ Tiquina ihya dũharire doce pũhũse waro pãre, wahi gũhũre ne cahmecoa wahpo dapoahye tiquina. ⁴⁴ Sa ye pãre ihyariquina umũa dihitare tiquina queogũ cinco mil umũa ijiahye.

Jesu aco bui tinishye
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ti pjeta Jesu tiquiro buheyequinare yucũsapũ sajã duti, ape sie pahrẽpũ Betsaidapũ tiquiro pano pehãyu dutiahye. Sa yero tiquina pehãri watoa Jesu pehe masare cohe tiahye. ⁴⁶ Cohe ti tuhasa cũnũpũ Cohãcjũre sinino wahahye. ⁴⁷ Came ñamipũ yucũsa mehna ditarapũ tiquina pehãducugũ Jesu ihcãquiota tiquina pehã tariropũ ijiahye. ⁴⁸ Sa yero tiquina ñano yũhdũa wajagũ, tiquina pano wihnono wẽgũ ihñadoqueoahye tiquiro. Sa yero bohrea mũja tato pano tiquina cahapũ esaro, aco bui tini cãa wahahye. Tiquinare tiquiro yũhdũa cã duamahye. ⁴⁹ Tiquiro yũhdũa cã duepegũta tiquirore aco bui ahtagũ ihñañe, cue niahye. “Yari-ariquiro ijiboaga”, ni ihñamahye tiquina. Sa ni

tuhotuye tiquina sañuducuahye. ⁵⁰ Ijipihtiequina tiquiore ihñañe, ihña maria wahahye. Tiquina sa ihña mariagũ ihñano Jesu tiquinare yahuahye:

—Wacũ tutuaya masa. Ne, yuhure cueracãhña. Yuhuta ijiaja, niahye tiquinare.

⁵¹ Sa ni tuhasa tiquiore tiquina mehna yucasapu sajahye. Tiquiore sajarĩ batogãta wihnono yuhdua wahahye. Sa wahagũ tiquina pehe acua yuhdua wahahye. ⁵² Tiquiore pãre peye yerire wacũedahye tiquina. Tire quehnoano masiedahye.

*Jesu Genesare cjẽnare, dohatiyequinare
yuhduoahye
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Sa ye tiquina pehã sa, Genesare dihtapu pehã sa, tiare duhte poho, duhtu cahapu pah-sahye. ⁵⁴ Sa ye yucasapu ijiriquina tiquina majagãta masa pehe Jesure ihña masiahye. ⁵⁵ Sa ihña masiñe ijipihitiro tiquina ya yehparu oma maja, dohatiyequinare tiquina cuñañe cahseri mehna yo cãhtahye. “Jesu topu ijiri”, masa nigũ tuhoye topure esahye tiquina. ⁵⁶ Sa ye ijipihtie macari tiquiore esaye macaripu, bujuye macaripu, daye macarigãpu, meheñe wuhusegã ijiye cahapu gũhure masa dohatiyequinare Jesu cahapu nea cũahye. Sa topu maharipu tiquina cũopu Jesure tiquiore suhtiro duhtu cahare ñehe tuhu duaye, tutuaro siniahye tiquina:

—Muhu suhtiro duhtu caha dihitare usãre ñehe tuhu dutiye, ni siniahye.

Sa ye tiquiore suhtirore ñehe tuhuriquinape quehnoa wahahye tiquina.

7

*Masa ñañequina wahagũ yeyere yahuahye Jesu
(Mt 15.1-20)*

¹ Sa ye Jerusalẽpũ ahtariquina usã acaye judio masare buheyequina, fariseo masa gãhũ Jesu cahapũ cahmecoahye. ²⁻⁴ Fariseo masa ijipihtiyequina apequina judio masa mehna panopũ cjẽna tiquina dutiriro saha tiquina omocarine omo coserape ihyera tiahye. Sa ye doeri cjẽ duayequina cahapũ esayequina tiquina ye wũhũsepũ wihiye tiquina dutiriro saha tiquina omocarine omo coserape ihyera tiahye. Sa ye peye apeye dutiyere panopũ cjẽna judio masa tiquina dutiyere yee tiahye. Sihniñe parire coseye, dihi suturire coseye, come suturire coseye, yee tiahye tiquina judio masa, “Cohãcjũ sa cahmene”, niñe. Sa ye Jesu cahapũ cahmecoañe Jesu buheyequina judio masa tiquina dutiriro saha tiquina omo coseragũ ihñahye fariseo masa. ⁵ Sa ihña tuhasaye Jesure sinituahye:

—Mũhũ buheyequina ihyaye mari ñecusũmũa mũna tiquina dutiriro sahata tiquina omocarine omo coserape. ¿Dũhse yeye mari dutiyere yerajari? niahye tiquina Jesure.

⁶ Tiquina sa nigũ tũhoro Jesu yahuahye tiquinare.

—Masa tiquina ihñono dihita quehnoano iji mehona ijire mũsa. Cohãcjũ yere yahu mũhtariquiro mũnanao Isaia mũsare panopũre potota yahue tiahye. Ohõ saha niahye: Ahriquina masa yũhũre quehnoano yahudu-cuerpeta yũhũre ne ño peoerare. ⁷ Sa ye

yuhure tiquina ñu buheye duhseati ijierare. “Cohãcjũ ye dutiye ijire ahri”, ni meho buhere tiquina buheye, ni ojoahye Isaia.

⁸ Ti ijirota ijire. Panopũ cjẽna ye dutiye pehere yena tana Cohãcjũ ye dutiyere yerare mũsa. ⁹ Cohãcjũ ye dutiyere cohãna, mũsa acaye ye dutiye pehere yere mũsa. ¹⁰ Ohõ saha yena Cohãcjũ ye pehere yuhduhcana nine mũsa. Panopũre ohõ saha niahye Cohãcjũ tiquiroye dutiyere Moiserere cũno: “Mũsa pacũsmũare ño peoya. Ihcãquiroye tiquiroye pacũsmũare ñano quti dahreriquiroye ijiro ti buhiri tiquina wejẽatiquiroye ijirota”, niahye Cohãcjũ Moiserere tiquiroye cũri dutiye. ¹¹ Tiquiroye sa niepegũta ohõ saha ye dutire mũsa tiquina pacũsmũare yedoho dutierana: Tiquina pacũsmũare tiquina ohoborire Cohãcjũ pehere oho dutire mũsa. Sa ni buhemene mũsa. ¹² Sa buhena tiquina pacũsmũare ño peogũ yerare mũsa tiquinare. ¹³ Sa yena Cohãcjũ dutiyere yuhduhcana nine mũsa mari acaye panopũ cjẽna ye dutiye pehere yena. Apequinare mũsa ye buheye dihitare tuho dutire mũsa. Peye sa ijiyere yere mũsa, niahye Jesu tiquinare.

¹⁴ Sa ni tuhasaro apequinare pijioahye. Ohõ saha niahye:

—Mũsa ijipihina tuhoya yuhure. Yuhũ niñene quehnoano masiña mũsa. ¹⁵ Mũsa dũserire sajiña pehe mũsa ihyaye pehe mũsare ñana ijigũ yerare. Mũsa ñaño yahuducuye pehe mũsa dũseri wijiaye pehe mũsare ñana ijigũ yere. [¹⁶ Yuhure quehnoano tuhoya,] niahye Jesu.

¹⁷ Sa ni tuhasa Jesu masa cahapũ ijiriquiroye waha, wuhũpũ sajiña wahahye. Sa sajiña sagũ ihñaño

tiquiro buheyequina pehe tiquiro buherire sinitu-
ahye. Tiquina sa sinitugã tãhoro ohõ saha niahye
tiquiro:

¹⁸ —¿Ne tãho ñehedajari m̄usa? M̄usa d̄userire
sajãñe pehe m̄usa ihyaye pehe m̄usare ñana ijigã
yerare. ¹⁹ Ti m̄usa tãhotuyep̄re sajãedare. M̄usa
paarp̄ sajã yãhd̄na wahare, niahye Jesu.

Sa nino “Ijipihtiye ihyaye quehnoañe ijire”,
nino niahye. ²⁰ Ohõ saha ni nemoahye:

—M̄usa ñañe yahuducuye pehe m̄usa d̄useri wi-
jiaye pehe m̄usare ñana ijigã yere. ²¹⁻²² Ñano
tãhotuye, w̄ana tiye, numia mehna ñano yedu-
cuye, m̄na mehna ñano yeducuye, masare we-
jẽñe, yaqueye, apequiro yere tutuaro cahme
yãhd̄nye, ñano yeve, ni mehoñe, peye ñañene yedu-
cuye, apequiro yere coo ihña tuhtiye, ñano quti
dahreye, “Apequinare yãhd̄ducaja”, ni tãhotuye,
tãho masieñequina ijiye, ti ijipihtiye m̄usare m̄usa
tãhotuyep̄re ahtare. ²³ Ijipihtiye ahri ñañe m̄usa
tãhotuyep̄re ahta, m̄usare ñana ijigã yere, niahye
Jesu.

*Judio masono ijiericoro Jesure wacũ tutuahye
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Sa yero Tiro wame tiri maca caharp̄ esaro,
to cjã wãharp̄ sajãa wahahye. Sa yero ape-
quinare tiquiro ijiri wãhare yahu dutierahye.
Sa yahu dutieraperota tiquinare tiquiro duhti
masiedahye. ²⁵ Ti p̄jereta numino ticoro ma-
cono wat̄no cãoricoro tiquiro caharp̄ ijiahye. Sa
ye Jesu yerire ihñañe apequina ticoro pacorore
yahuahye. Tiquina sa yahuri bato ticoro pacoro
pehe waha, Jesu dahpocãri caharp̄ d̄usepe curi

mehna quehe sahye tiquirore ño peoro. ²⁶ Ticoro Siria yehparu ijiri yehpa Fenicia wame tiri yehpa cjõno ijiahye.

—Watĩnore cohãrĩña yuhu macore, ni siniahye ticoro Jesure.

²⁷ Ticoro sa sinigũ tũhoro ohõ saha niahye Jesu:

—Wahmanore wuhu upuro pohne ye ihyayere diayeare yuhu oho mahtagũ to wahaerare. (Israe masa yere ape yehpa cjẽnare yuhu oho mahtagũ to wahaerare,) niahye Jesu ticorore queoye mehna yahuro.

²⁸ —Sa tjire puhto. Sa ijiepegũta diayea gũhu mesa doca tiquina pohne ihya site dijioyere ihya cohtere tiquina gũhu. (Ape yehpa cjõ yuhu ijiepegũta yuhu gũhure yedoho masine mahu,) ni yuhtiahye ticoro.

²⁹ —Muhu sa ni yuhtigũ mahu macore watĩno duhu tuhasari. Ihñago wahaya, niahye Jesu ticorore.

³⁰ Tiquiro sa nigũ tũhoro waha, ticoro wuharu esaro, ticoro maconore watĩno marienicoropure cuñanoru ijiricorore ihñahye.

Cahmono tũhoeriquirore, yahuducu masieniquirore yuhduoahye Jesu

³¹ Ti pjere Jesu Tiro wame tiri maca caharu ijiriquiro waha, Sidõ wame tiri macare esa yuhdu cã, Decapoli wame tiri macare esa yuhdu cã, Galilea wame tiri ditararu esahye. ³² Sa ye cahmono tũhoeriquirore, yahuducu masieniquirore Jesu caharu ne cãhtahye apequina.

—Muhu omoca mehna ña peoya tiquirore, ni siniahye tiquina tiquirore.

³³ Tiquina sa nigãta Jesu pehe tãhoeriquirore ne cã, masa marienopũ siho esahye. Tiquina sehsaro ijiahye. Sa yero Jesu tiquiro omo piri mehna tãhoeriquirore cahmo coperire ohbe sõahye. Sa ye tuhasa, sihco puti, tiquiro ñehmenore ña peoahye.

³⁴ Sa ye tuhasa uhmũserũ ihña mũo, jeri ne, ohõ saha niahye:

—Efata, niahye Jesu. “Efata”, nino “Põohña”, nino nine. Sa nino tiquirore tãho dutiro niahye. Sa yero yahuducu dutiro niahye.

³⁵ Tiquiro sa nigãta tiquiro pehe tãho boca, tiquiro ñehmeno cahbiro wahagã tãhoturo quehnoano yahuducuahye. ³⁶ Sa yero Jesu tiquinare tire apequinare yahu site dutierahye. Tiquiro sa yahu site dutieraripe taharita tja tiquina apequinare yahu site nemoahye. ³⁷ Sa ye masa tãho maria wahaye, ohõ saha niahye:

—Ijipihtiyere tiquiro quehnoano yere. Tãhoeyequinare quehnoano tãhogã yere. Yahuducu masieñequina gũhare quehnoano yahuducugã yere Jesu, niahye masa.

8

Cuatro mil masare ihyayere ohoahye Jesu (Mt 15.32-39)

¹ Ti pjere pari turi masa peyequina cahmecoari bato ihyaye marieñequina tiquina ijigã ihñano Jesu tiquiro buheyequinare pijioahye:

² —Ahriquina masa ihtia deco waro yũũ mehna iji tuhasari. Sa ye tiquinare pohe mariedare. Tiquina pohe mariedagã ihñagu tiquinare paja ihñaja yũũ. ³ Apequina tiquina

mehna cǰēna yoaropu ahtari. “Tiquinapu ujua ahbayequina mahapu borari”, nigu tiquinare ihyaye marieno tiquina ye wahuṣepu waha duti dueraja. Sa yegu tiquinare pohe oho duaja, niahye Jesu tiquiro buheyequinare.

⁴ —¿Duhse ye mari ohõre masa marienopure pãre boca ohoboagari mari? niahye Jesu buheyequina tiquirore.

⁵ —¿Nohope paca pã pacare cuoajari masa? ni sinituahye Jesu.

—Siete pã paca ijire, niahye tiquina.

⁶ Sa yero tiquiro masare yehpapu duji duti, siete pã pacare ne, Cohãcjũre “Quehnoare”, niahye. Sa ni tuhasa, ti pacare nuha, tiquiro buheyequinare oho, masare iti dutiahye. Tiquiro sa dutiri bato tiquiro buheyequina pehe pãre masare itiahye. ⁷ Sa ye wahi gũhare meheñequinagã cuoahye tiquina. Sa yero tiquinare Cohãcjũre “Quehnoare”, ni, wahi gũhare iti dutiahye. ⁸ Tiquina iti tuhasagũ tiquina ihyaye, yapi yuhduu wahahye. Tiquina ihya duharire siete puhuse waro ne cahmecoa wahpo dapoahye tiquina. Tiquina cuatro mil masa ijiahye. ⁹⁻¹⁰ Sa ye tuhasa Jesu masare cohe tiahye. Cohe ti tuhasa tiquiro buheyequina mehna yucṣapū sajãhye. Sajã tuhasa Dalmanuta wame tiri maca cahapu wahahye.

Fariseo masa Jesure Cohãcjũ tutuaye mehna ye ihño dutiahye

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Sa ye fariseo masa wihi, Jesu mehna cahme duṣe tutuahye. Tiquina Jesure Cohãcjũ tutuaye

mehna ye ihño dutiye, tiquiro ye ihño masiedagũ ihña duamahye. ¹² Tiquina sa dutigũ tũhoro Jesu tutuaro bujma witi pihopũri, jeri sajãedaro, ohõ saha niahye:

—¿Musa yojopũ cjãna duhse yena musa Cohãcjũ tutuaye mehna ye ihñoñene ihña duajari? Potota niita niaja musare. Yojopũ cjãnare musare Cohãcjũ tutuaye mehna ne ye ihñosi yũhũ, niahye Jesu.

¹³ Sa ni tuhasa waha, pari turi yucũsapũ sajã, ape sie pahrẽrũ pehãa wahahye.

Fariseo masa, Herode mehna cjẽna gũhũre tiquina ñañe buheyere yahuahye Jesu

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Sa wahaye, pãre bo cũ, yucũsapũ ihcãriata pãre cũoahye tiquina. ¹⁵ Sa yero Jesu cua pesaro mehna yahuahye tiquinare.

—Quehnoano yeya. Fariseo masa, Herode mehna cjẽna gũhũ tiquina ye pãre pugũ yeyere ihñana quehnoano yeya. Cuarĩne ti, ni yahuahye.

¹⁶ Tiquiro sa nigũ tũhoye tiquiro buheyequina pehe tire tiquina basi yahuducuahye.

—Mari pãre mari ne cãhtaeragũ ihñano sa niaga ahriquiro, nimahye tiquina.

¹⁷ Tiquina sa nidire masino tiquinare sinituahye Jesu:

—¿Duhse yena musa pã borire wacũajari musa? ¿Musa masiedajari? ¿Tũhoerajari? ¿Tũho duerajari musa? ¹⁸ ¿Caperi tina ijiepenata ihñedajari musa? ¿Sa yena cahmono tina ijiepenata tũhoerajari musa? ¿Musa ahrire wacũedajari? ¹⁹ ¿Yũhũ ihcã omope paca pã pacare nuha, cinco mil masare yũhũ ohore wacũedajari musa?

¿Tiquina ihya dũharire nohope pũhũsere pã pacare mũsa ne cahmecoah wahpo dapori pũhũsere neari mũsa? niahye Jesu tiquinare.

—Doce pũhũse nei, niahye tiquina tiquirore.

²⁰ —¿Sa ye yũhũ siete pã pacare cuatro mil masare yũhũ ohori bato nohope pũhũsere pã pacare mũsa wahpo dapori pũhũsere neari mũsa? niahye Jesu.

—Siete pũhũse nei, niahye tiquina tiquirore.

²¹ —¿Sa ihñæpenata quehnoano masiedajari mũsa? niahye Jesu tiquinare.

Jesu caperi bajueriquirore ihñagũ yehaye

²² Sa ye Betsaidapũ tiquina esagũ ihñañe, masa pehe caperi bajueriquirore ne cãhtahye.

—Tiquirore ña peoya, ni tutuaro siniahye tiquina Jesure.

²³ Sa yero Jesu caperi bajueriquiro omocare ñehe, ti maca dũhtũ cahapũ tiquirore tũã cãhye. Topũ ne sa, tiquiro caperire sihco puti, tiquiro omocari mehna tiquirore ña peohaye.

—¿Mũhũ ihñagũ bajuajari? ni sinituahye Jesu.

²⁴ Tiquiro sa nigũ tiquiro pehe ihñano ohõ saha niahye:

—Ûmũare ihñaja. Yũhũ sa ihñæpegũta tiquina yucũri tiniñe cjũ yero saha bajure, niahye caperi bajueriquiro.

²⁵ Tiquiro sa nigũ tũhoro Jesu pehe tiquiro omocari mehna tiquiro caperire ña peohaye tja. Tiquiro sa ña peori bato caperi bajueriquiro tutuaro tiquiro ihñagũ caperi quehnoano bajuahye. Sa yero ijipihiyere quehnoano ihñahye tiquiro. ²⁶ Sa yero Jesu tiquirore tiquiro ya wũhũpũ ohohaye.

—Macapꝰ pũritare wahaeracãhña, niahye Jesu tiquirore.

*Jesu potota Cristo tiquiro ijiyere Cohãcjũ
ohoriquiro tiquiro ijiyere yahuahye Pedro
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Sa ye Jesu tiquiro buheyequina mehna Cesearea Filipo wame tiri maca cahapꝰ ijiye macaripꝰ waha nemoahye. Topꝰ waharo Jesu sinituahye tiquiro buheyequinare:

—¿Noa boro ijiagari yꝰhꝰ, masa yꝰhꝰre tiquina tũhotugũ? ni sinituahye tiquiro.

²⁸ Tiquiro sa sinitugũ tũhoye yũhtiahye tiquina:

—“Ñu wame yeriquiro ijire”, nine. Apequina “Elia ijire”, nine. Apequina “Cohãcjũ yere yahu mũhtariquina mehna cjãno ijiboaga”, nine, ni yũhtiahye tiquiro buheyequina tiquirore.

²⁹ Tiquiro sa nidi bato Jesu sinitu nemoahye:

—¿Musa pehe tũhotugũ noa boro ijiagari yꝰhꝰ? ni sinituahye tja.

—Mũhũ Cristo Cohãcjũ ohorigũ ijire, ni yũhtiahye Pedro.

³⁰ Tiquiro sa nigũ tũhoro Jesu ohõ saha niahye:

—Yũhũre “Cristo ijire tiquiro”, ni yahu site niedacãhña apequinapũre, niahye tiquinare.

*Jesu tiquiro yaria masa wijiatiye yahuahye
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)*

³¹ Sa ye tiquiro buhe dũcahye tiquinare.

—Yũhũ masũ Cohãcjũ ohorigũ ijiaja. Sa yegũ tutuaro ñano yũhdũgũta. Sata waharo cahmene yũhũre. Judio masa bũcũna, pahia pũhtoa, mari judio masare buheyequina yũhũre cahmedaye,

yuhure wejēeta. Tiquina sa wejēgū ihtia deco wahaboro masa wijiagutja, niahye Jesu tiquinare.

³² Sa nino ne taho wisiagū yero marieno yahuro niahye tiquinare. Tiquiro sa nigū tūhoro Pedro pehe yoa cjūnogā Jesure ne saduca, tiquirore sa ni dutierahye. ³³ Tiquiro sa ni dutieragū tūhoro Jesu tiquiro buheyequinare majare ihña, tuhtiahye Pedrore.

—Satana yero saha yahuducugū nine mūhū. Sa niedacāhña. Mūhū tūhotuye masa ye ijire. Cohācjū ye ijierare, niahye tiquiro Pedrore.

³⁴ Sa ni tuhasa masare tiquiro buheyequina mehna tiquiro cahapū pijio ohō saha niahye:

—Ihcāquiro yaquiro iji duaro, tiquiro esa tuharo ye duamedire duhu cānota. Sa yero yaquiro tiquiro ijiri buhiri ñano yūhdueperota yuhure duhusi. Sa yero yeere yeducuriquiro ijirota. ³⁵ Masūno tiquiro esa tuharo tiquiro cahmeno sahata yeriquiro pecapū waharota. Sa yero masūno, yeere sa yeducuro, quehnoañe buheyere sa yeducuro, ijipihtiye decori yūhū mehna ūhmūsepū ijiducurota. ³⁶ ¿Ihcāquiro masūno ahri yehpa cjēne ijipihtiyere cūoriquiro pecapū waharo yabere wapatajari tiquiro? Sa ijiriquiro ne wapataerare. ³⁷ Pecapū tiquiro jeripohna wahagū ne dūhse wapa ye wioro basioeraga. Masūno jeripohna ihyo waro ijierare. ³⁸ Yojopūre, ñañequina Cohācjūre cahmeeñequina tiquina esa tuharo yeri deco ijiro nine. Ihquēquina yuhure, yūhū buheye gūhure bue tisāboaga. Tiquina sa yegū ihñagū yūhū masū Cohācjū ohorigū quehnoañequina angele mehna yūhū Pacū asi

sitero mehna tojoa tagu yuhure bue tisãñequinare
bue tisãgutja yuhu gũhu, ni yahuahye Jesu.

9

¹ Sa ni tuhasa ohõ saha ni nemoahye Jesu:

—Potota niita niaja musare. Ihquẽquina musa
ohõpũre ijina musa yariato pano Cohãcjũ tiquiro
pũhtoro ijiropũre yuhu sajãgũ yuhure ihñanata, ni-
ahye Jesu tiquinare.

Jesu tiquiro pagure comesahye
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Sa ye seis decori bato Jesu Pedrore, Santiagore,
tiquiro baharo Ñu gũhure uhmuanu cunapu
tiquina dihitare piji mujahye. Uhmuanopu esari
bato tiquina ihñonopu tiquiro pagure comesaa
wahahye. ³ Tiquiro suhtiro asi sitero yero saha
yehsero wahahye. Ahri yehpa cjẽna numia suhti
coseyequina numia sa yehseye ye masiedare.
⁴ Sa ye Jesu Elia manano, Moise manano mehna
tiquina yahuducugũ ihñahye tiquina ihtiaro
tiquiro buheyequina. ⁵⁻⁶ Sa ye tiquina tutuaro
cueahye. Sa cuero dũhse ni masiedamehno ohõ
saha nimahye Pedro:

—Puhto, mari ohõ ijigũ quehnoa duare. Ih-
tia wuhugã yenatja. Mũhu ya wuhugã, Moise ya
wuhugã, Elia ya wuhugã yenatja, nimahye tiquiro
Jesure.

⁷ Sa yero tiquina bui ehmeo curua cahmotahye.
Sa cahmotagũta ehmeo watoapu nino ca tahye:

—Ahriquiro yuhu macu yuhu cahñiquiro ijire.
Tũhoya tiquirore, nino ca tahye.

⁸ Sa nigūta Pedro gūhū ihñamahye. Jesu dihitare ihñahye. Tiquina ihñariquina pehe mariedahye.
⁹ Sa yero cunurū tiquina dijia tagū Jesu tiquinare yahuahye:

—Mianogā yūhūre sa wahaire apequinare yahueracāhña. Yūhū masū Cohācjū ohorigū yūhū yaria masa wijiari bato tire apequinare yahuya mūsa, ni yahuahye tiquiuro.

¹⁰ Sa ye tiquiuro dutiriro sahata tiquina ihñarire yahuerahye apequinare. Sa ye tiquina basi ohō saha ni sinitu yahuducuahye:

—¿“Yūhū yaria masa wijiari bato”, nino dūhse nino niari tiquiuro? ni, yahuducuahye tiquina.

Sa ye Jesure ohō saha ni sinituahye:

¹¹ —“Cristo tiquiuro ahtato pano Eliare ahta mūhtano cahmene”, nine mari acaye judio masare buheyequina. ¿Dūhse ijiro boro sa niagari tiquina? ni sinituahye tiquina tiquiore.

¹²⁻¹³ Jesu yūhtiahye:

—Ijirota ijire. Eliare ahta mūhta dutiri Cohācjū, ijipihtiyere quehno mūhtatiquiore. Yūhū masū Cohācjū ohorigū peye tahari ñano yūhdūgūta. Apequina yūhūre cahmedaye, ñano yeeta. ¿Dūhse ijiro boro tire sa ni ojoari, mūsa tūhotugū? Sa yegū ahrire niitja mū sare: Elia wihi tuhasari. Tiquiro sa wihiepegūta tiquina cahmediro saha tiquiore ñano yeahye. Sata ni ojoahye tiquiore, niahye Jesu tiquinare.

*Jesu coā wahmūa cāhtariquiore yūhdūoahye
 (Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Sa ye dijia ta, apequina buheyequina cahapꝰ esa, peyequina masare ihñahye. Tiquiro buheyequina pehe judio masare buheyequina mehna cahme dꝰse tutuaye niahye. 15 Sa ye Jesu gũhꝰ tiquina dijia tagũ ihñañe, ijipihtiyequina masa acua waha, tiquiro cahapꝰ oma cãa wahahye. Tiquiro cahapꝰ esaye,

—¿Ahtajari? niahye tiquirore.

16 —Ahtaja, ni tuhasa,

—¿Duhse ni cahme dꝰse tutuana niari mꝰsa tiquina mehna? ni sinituahye Jesu tiquiro buheyequinare.

17 Tiquiro sa ni sinitugũ tũhoro, masa watoa ducuriquiro yahuahye tiquirore:

—Buhegꝰ, yuhꝰ macꝰre watĩno cꝰoriquirore mahure ne cãhtami. Watĩno pehe tiquirore yahuducu dutierare. 18 Yuhꝰ macꝰre tiquiro ñehegũ yehpapꝰ bora, bahque diho, bahaa wahae tiri tiquiro. Sa waharo sahpo tua wahae tiri. Sa yegꝰ mahꝰ buheyequinare watĩnore cohã dutimi. Yuhꝰ sa dutiepegũta tiquina cohã masiedari watĩnore, ni yahuahye Jesure.

19 Tiquiro sa nigũ tũhoro Jesu ohõ saha niahye tiquinare:

—Ne, yuhꝰre wacũ tutuerare mꝰsa. Yoari pje mꝰsare buhemaja yuhꝰ. ¿Noho puno yoari pje yuhꝰre mꝰsa cariboajari? Tiquirore ne cãhtaya yuhꝰre, niahye Jesu.

20 Tiquiro sa nigũ tũhoye watĩno cꝰoriquirore Jesu caha ne cãhtahye. Tiquina ne wihigũ ihñano watĩno pehe coã wahmꝰa cãhtariquirore yehpapꝰ doque quehe sa, tunu nanaregũ yeahye. Sa yero sahpo tuaa wahahye.

21 —¿Noho puno yoari pje watĩnore c̄uoajari ahriquiroy ni, sinituahye Jesu pehe tiquiroy pacurore.

—Nijinogã ijirop̄ta tiquiroyre c̄uo d̄ucari. 22 Sa yero watĩno pehe tiquiroyre pecar̄u, acor̄u cohã wejẽmedi. Sa yeḡu m̄uh̄u ye masiḡu usãre paja ih̄ña, yedohoya, niahye tiquiroy pacuro Jesure.

23 Tiquiroy sa nigũ t̄uhoro ohõ saha niahye Jesu:

—¿“M̄uh̄u ye masieḡu ijire”, nijari m̄uh̄u ȳuh̄ure? Ȳuh̄ure m̄uh̄u wacũ tutuagũ ih̄ñano, Cohãcjũ ijipihtiyere ye peho masine, m̄uh̄ure yedohoro, niahye Jesu.

24 Tiquiroy sa nigũta coã wahm̄ua cãhtariquiroy pacuro ohõ saha ni sañuducuahye:

—M̄uh̄ure wacũ tutuaja. Ȳuh̄u wacũ tutueragũ ih̄ñaḡu ȳuh̄ure yedohoya m̄uh̄ure ȳuh̄u wacũ tutuato saha, niahye tiquiroy.

25 Sa yero masa peyequina tiquina cahar̄u oma cãhta, tiquina cahmecoagũ ih̄ñano, Jesu watĩnore ohõ saha ni tuhtiahye:

—M̄uh̄u yahuducu dutieḡu, t̄uho dutieḡu ahriquiroy mehna ijiriḡu wahaya. Sa wahaḡu tiquiroyre pari turi cariboeracãh̄ña, niahye Jesu.

26 Tiquiroy sa nigũ t̄uhoro watĩno sañuducu, coã wahm̄ua cãhtariquiroyre yehpar̄u doque quehe sa tunu nanaregũ ye, wahahye. Tiquiroy sa yegũ coã wahm̄ua cãhtariquiroy yariariquiroy yero saha wahahye.

27 —Tiquiroy yariaa wahare, nimahye masa peyequina.

Tiquina sa niepegũta Jesu pehe tiquiroy omocare ñehe, tiquiroyre wahcõahye. Tiquiroy sa wahcõgũ wahcãhye tiquiroy pehe. 28 Came Jesu gũh̄u w̄uh̄ar̄u

tiquina saǵã sagũ tiquiro buheyequina tiquirore sinituahye:

—¿Duhse yena usã pehe watĩnore cohã masieda-yari, mũhũ tuhohugũ? ni sinituahye tiquina.

²⁹ —Ahriquiro boro watĩnore cohã duana Cohãcjũre tutuaro sinino cahmene mũsare, ni yũhtiahye Jesu tiquinare.

Pari turi Jesu tiquiro yaria masa wijiatiye yahuahye

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Sa ye topũ ijiriquina waha, Galilea yehpapũ esa, yũhdũhã wahahye. Topũ tiquina waharire apequina masigũ cahmedahye Jesu tiquiro yequinare buhero taro. ³¹ Topũ esaro tiquiro buheyequinare buheahye. Ohõ saha ni buheahye:

—Yũhũ masũ Cohãcjũ ohorigũ ijiaja. Masa yũhũre ñehẽ, apequinapũre yũhũre ohoeta. Tiquina sa ohori bato yũhũre wejẽeta. Tiquina sa wejõrigũ ijiepegũta ihtia deco wahaboro masa wijiagũtja, niahye tiquinare.

³² Tiquiro sa nigũ tuhoye tiquina quehnoano tuhõ ñehedahye. Sa ye cueye, tiquirore tire sinitu nemoedahye.

Jesu buheyequina tiquina mehna cjãnore pũhto sõ duaye nimahye

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Sa ye Capernaupũ tiquina esari bato wũhũpũ tiquina ijigũ Jesu pehe sinituahye tiquinare.

—¿Mahapũre ahtana, duhse ni yahuducu cãhtana niari mũsa? ni, sinituahye tiquinare.

34 Tiqairo sa sinitugã tiquina yuhtierahye. Mahapure ahtaye, cahme ohõ saha ni yahuducu cãhtaye niahye:

—¿Mari mehna cjũnore diqairo pehere mari puhtoro sũnatari mari? ni yahuducuye niahye mahapure ahtaye.

35 Sa ye tiquina sa nidire bæ tiye Jesure yuhtierahye. Tiquina sa yuhtieragũ ihũano Jesu nuju sa, tiqairo buheyequinare doce buheyequinare pijio ohõ saha niahye:

—Musa puhtoa iji duana ijipihtiequina masa tiquina cahacjãna ijiro cahmene musare. Sa yena ihyo ijina ijipihtiequina docapu ijinata musa, niahye Jesu tiquinare.

36 Sa nino nijinogãre tiquina watoa duhu do-coahye. Duhu doco tuhasa tiqirogãre ne wua, ohõ saha ni yahuahye:

37 —Yeere ye duana ahriqirogãre musa cahmena, yuhu gũhure cahmene musa. Sa yena yuhure cahmena, yuhure ohoriqiro mari Pacu gũhure cahmene musa, niahye Jesu tiquinare.

Marine ihũa tuhtiriquiro ijieraro, mari mehna cjũno ijire

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Came Ñu ohõ saha niahye Jesure:

—Buhegu, muhu wame mehna watĩare cohãriqirore usã ihũa. Mari mehna cjũno tiqiro ijieragũ ihũana tire tiqirore ye dutierahti usã, niahye tiquina.

39 Tiquina sa nigũ tũhoro Jesu tiquinare yahuahye:

—Sa niedacãhña m̄sa tiquiore. Ihcãquiro yãh̄u wame mehna Cohãcjũ tutuaye mehna yero, came yãh̄ure ñano ni yahuducu masiedare. ⁴⁰ Marine ihña tuhtiriquiro ijieraro, tiquiore mari mehna cjãno ijire. ⁴¹ M̄sare potota nii niaja. Yeequina m̄sa ijigũ ihñañe apequina m̄sare tiquina yedo-hogũ ihñano Cohãcjũ tiquinare quehnoano yerota. Acore m̄sare tiquina mehenogã sihõgũ tiquinare quehnoano yerota Cohãcjũ tiquina sa yerĩ wapa, niahye Jesu tiquinare.

Ñañene yegũ cuarĩne
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Sa yero Jesu yahu nemoahye:

—Ahriquiogã yero saha ijiriquiore yãh̄ure wacũ tutua d̄ucariquiore yahugũtja m̄sare. Apequiro ahriquiogã yero saha ijiriquiore ñañene ye dutiro tiquiore ña yãhd̄uaro yãhd̄urota. Ihcãquirore tiquiore wam̄ap̄u pajiria utãre d̄uhte yo, pajiri map̄u tiquiore tiquina cohãgũ ñano wahaboaga tiquiore. Sa ijiepegũta ahriquiogã yero saha ijiriquiore ñañene ye dutiriquiro tiquiore pehe pajiri map̄u tiquina cohãriquiore yãhd̄uro ñano yãhd̄urota. ⁴³⁻⁴⁴ M̄h̄u omoca mehna ñano yegũ ti omocare m̄h̄u d̄ute cohãboriro saha ti m̄h̄u ñano yeye pehere duhuya. Tire duhueragu pecap̄u wahagũta. Top̄ure ne peca yatierare. Sa ye becoa ne yarierare. M̄h̄u omocare cohãgũ ti si dihita butiboaga. Sa yegũ m̄h̄u pehe sa bajuri turu ijiepegũta came Cohãcjũ mehna ijigũta. P̄u omoca mehna pecap̄u wahagũ m̄h̄u sa wahagũ ña yãhd̄uaboaga. Sa yegũ ti m̄h̄u ñano yeye pehere duhuya. ⁴⁵⁻⁴⁶ M̄h̄u dahrocã

mehna ñano yegu ti dahpocã gãhure m̃h̃u dute cohãboriro saha ti m̃h̃u ñano yeye pehere duhuya. Tire duhueragu pecapu wahaguta. Topure ne peca yatierare. Sa ye becoa ne yarierare. M̃h̃u dahpocãre m̃h̃u cohãgũ ti si dihita butiboaga. Sa yegu sa bajuri turu ijiepeguta came Cohãcjũ mehna ijiguta. Pua dahpocã mehna pecapu wahagu m̃h̃u sa wahagũ ña yuhduaboaga. Sa yegu ti m̃h̃u ñano yeye pehere duhuya. ⁴⁷⁻⁴⁸ M̃h̃u capea mehna ñano yegu tiare ore we m̃h̃u cohãboriro saha ti m̃h̃u ñano yeye pehere duhuya. Tire duhueragu pecapu wahaguta. Topure ne peca yatierare. Sa ye becoa ne yarierare. Tiare m̃h̃u cohãgũ tia dihita butiboaga. Ihcã capea mariedapeguta came Cohãcjũ mehna ijiguta. Pua capea mehna pecapu wahagu m̃h̃u sa wahagũ ña yuhduaboaga. Sa yegu ti m̃h̃u ñano yeye pehere duhuya.

⁴⁹ 'Ahri yehrapu ijina ñano yuhduanata m̃sa. Pecapu mari ujũgũ marine purĩno saha ñano yuhduanata m̃sa. ⁵⁰ Moa quehnoano ocare. Moa ocaeragũ ti moare ocagũ yero basioerare. Moa ocaeraro ti moa ne quehnoaedare. Ti moare duhsero basioerare. Sa ijigũ ihñana ti moare cohãno cahmene. Moa quehnoano ti ocaro saha m̃sa gãhu masa quehnoana ijiya. Sa yena apequina mehna quehnoano mehna ijiya, ni yahuahye Jesu tiquinare.

10

*Tiquina namosãnumiare cohãñene yahuahye Jesu
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Sa ye tiquiro topu ijiriquiro waha, Judea yehpa cahapu esa, Jordã wame tiri ma ape sie pahrẽpu esahye. Topu tiquiro esagũ ihñañe masa peyequina tiquiro cahapu cahmecoahye tja. Tiquina sa cahmecoagũ ihñano to pano tiquiro buheriro sahata pari turi buheahye tja. ² Tiquiro sa buheri watoa fariseo masa wihahye. Jesure ñano tiquiro yahuducugũ taho duamahye tiquina. Sa taho duaye tiquina Jesure sinituahye.

—¿Mari namosãnumiare cohãgũ quehnoabogari? ¿Mari dutiye pehe sata ye dutiajari, mahu tãhotugũ? ni sinituahye tiquina.

³ —¿Duhse ye dutiajari to Moise musare tiquiro cãri? ni yãhtiahye Jesu.

⁴ —“Pãpera pũre musa cohãñene yahuyere ojoana musa namosãnumiare cohã masine”, niahye Moise, ni yãhtiahye fariseo masa pehe.

⁵ Tiquina sa nigũ tãhoro ohõ saha ni yahuahye Jesu:

—Cohãcjũ dutiyere musa ye dueragũ ihñano sa ni ojoahye Moise. ⁶ Tiquiro sa ni ojoari ijiepegũta ahri yehpare bajumehnediquiro amano, numino gũhare yeahye. ⁷ Sa yero amano tiquiro pacusumãare cohã wijia, tiquiro namono mehna ijirota. ⁸ Sa ye tiquina puaro ijiepetã ihcã pagu yero saha ijire. Sa ye tiquina puaro yero saha ijierare. Ihcã pagu yero saha ijiye nine. ⁹ Cohãcjũ tiquiro omoca duhte dutiriquina ijire. Sa ye tiquinare cahme duhueraro cahmene, niahye Jesu tiquinare.

¹⁰ Sa ni tuhasa tiquiro buheyequina mehna wuhupu sajã wahahye. Wuhupu sajã sa, tiquina namosãnumiare cohãñene tiquiro buheyequina

sinituahye tja tiquirore. ¹¹ Tiquina sa sinitugã tiquiro yãhtiahye:

—Tiquiro namonore cohãriquiroy apecorore namo tiro, apecoro mehna ñano yeriquiro ijire. Sa yero tiquiro cohãricorore ñano wahagã yero nine. ¹² Sa yero numino pehe ticoro manãnore cohãno, apequiroy manã tiro, tiquiro mehna ñano yericoro ijire, niahye Jesu tiquinare.

Macanagã ye ijiatire Cohãcjũre sini basahye Jesu (Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Sa ye macanagãre Jesure ña peo dutiye tehe tiquinagãre Jesu cahapã ne cãhtaye niahye. Tiquina sa yegã ihñañe tiquiro buheyequina pehe tiquinagãre ne cãhtayequinare tuhtiahye. ¹⁴ Tiquina sa tuhtigã ihñano Jesu usuaro, ohõ saha niahye tiquinare:

—Macanagã yãhã cahapã ahtaahro. “Waharĩsa”, niedacãhña tiquinagãre. Tiquinagã Cohãcjũre tiquina pãhtoro tãhoture. Sa ye Cohãcjũ tiquiro pãhtoro ijiropãre ahriquinagã yero saha tãhotuyequina ijire topãre. ¹⁵ Ijirota niita niaja mãsare. Ahriquinagã Cohãcjũre tiquina cahmeno saha mãsa pehe cahmedana, tiquiro cahapã wahasi mãsa. Mãsa wahaeragã mãsa pãhtoro ijisi tiquiro, niahye Jesu.

¹⁶ Sa ni tuhasa Jesu macanagãre ne wãa, tiquinagãre ña peoro ohõ saha niahye:

—Ahriquinagã quehnoañequina wahaahro, ni sini basahye Cohãcjũre.

Doeri cjẽ upãro Jesure sinituahye (Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Sa ye Jesu mahapɯ tiquiro wahaducugũ apequiro pehe oma cã, tiquiro dahpocãri cahapɯ dɯsepe curi mehna quehe sahye tiquirore ño peoro.

—¿Ne, quehnoagɯ buhegɯ, yɯhɯ ijipihtiye decori Cohãcjũ mehna iji duagɯ dɯhse yegɯtari yɯhɯ? niahye tiquiro Jesure.

18 Tiquiro sa nigũ Jesu yɯhtiahye:

—¿Dɯhse ijiro boro yɯhɯre “Quehnoagɯ”, ni pisujari mɯhɯ? Cohãcjũ dihita quehnoariquiro ijire. 19 Ahri Cohãcjũ dutiyere masine mɯhɯ: Masare wejêdacãhña. Wɯana tieracãhña. Yaque-racãhña. Ni mehoedacãhña. Apequina yere ni meho nedacãhña. Mɯsa pacɯsumɯare ño peoya. Ahri dutiyere yero cahmene masare, ni yahuahye Jesu tiquirore.

20 —Buhegɯ, tire ijipihtiyere coã wahmɯa cãhtagɯ ijigɯpɯta yɯhdɯdɯcaera tii yɯhɯ, niahye tiquiro Jesure.

21 Tiquiro sa nigũ tɯhoro Jesu pehe tiquirore ihñadoque ohõ, cahñahye. Sa yero ohõ saha niahye:

—Mehenogã dɯhsare mɯhɯre mɯhɯ ye pehoato. Ijipihtiyere mɯhɯ yere duagɯ wahaya. Sa yegɯ ijipihtiye mɯhɯ wapatari niñerure pejecɯoyequinare ohoya. Mɯhɯ sa yegũ pajiro mɯhɯ ye ɯhmɯsepɯ, Cohãcjũ cahapɯ ijirota. Mɯhɯ sa yeri bato yɯhɯ mehna cjũ ijiajɯ ahtaya, niahye Jesu tiquirore.

22 Tiquiro sa nigũ tɯhoro tiquiro pehe peye doreri cjẽ cɯoriquiro ijiro tire pejecɯoyequinare oho dueraro, bɯjɯa witi, coera, wahaa wahahye.

23 Tiquiro sa bɯjɯa witi gũ ihñano Jesu majaredɯca sa, tiquiro buheyequinare ihñadoque ohõ, ohõ saha niahye:

—Doeri cǣ c̄oyequina Cohãcǣ p̄horo ijirop̄are tiquinare waharo basioera cǣre, niahye tiquinare.

²⁴ Tiquiro sa nigã t̄hoye tiquina pehe tiquirore t̄ho maria wahahye. Sa ni tuhasa Jesu pari turi yahuahye tiquinare:

—Ȳh̄h̄ acaye, ijipihtiyequina doeri cǣ opana Cohãcǣre wacũno marieno Cohãcǣ p̄horo ijirop̄a tiquinare waharo basioerare. ²⁵ Camello pehe awia cop̄ep̄a tiquiro sajã duagã basioerare. Tiquiro sa ijiro ȳhd̄oro doeri cǣ c̄oriquirore Cohãcǣre wacũno marieno Cohãcǣ p̄horo tiquiro ijirop̄are tiquirore waharo basioerare, ni yahuahye tiquinare.

²⁶ Tiquiro sa nigã t̄hoye to pano tiquina t̄ho mariariro ȳhd̄oro t̄ho maria waha, tiquina basi ohõ saha niahye:

—Yohou, tiquiro nino sahata potota ijigã ne ihcãquiro mas̄nore ȳhd̄oeraboaga Cohãcǣ, niahye tiquina basi.

²⁷ Tiquina sa nigã t̄horo Jesu tiquinare ihñadoque ohõ, ohõ saha niahye:

—Masa tiquina esa tuharo quehnoano yeri mehna Cohãcǣ cahap̄a waha masiedare. Cohãcǣ pehe masare pecap̄a wahaboriquinare ȳhd̄o masine. Tiquiro ijipihtiyere quehnoano ye masi peho cãhre, niahye Jesu tiquinare.

²⁸ Tiquiro sa nigã Pedro tiquirore ohõ saha niahye:

—T̄horĩña. Usã pehe ijipihtiyē usã yere cũ cã m̄h̄a mehna wahana tana, niahye tiquiro Jesure.

²⁹ Tiquiro sa nigãta Jesu ohõ saha niahye:

—Ijirota niita niaja m̄sare. Quehnoañe buheyere, yeere yena tana ȳh̄re ño peona tana m̄sa w̄h̄sere, m̄sa bahanare, m̄sa pac̄sum̄are, m̄sa poh̄nare, m̄sa weserire c̄rina ijina, pajiro wapatanata m̄sa yojop̄re. ³⁰ Sa yena m̄sa w̄h̄sere, m̄sa bahanare, m̄sa pac̄s̄num̄iare, m̄sa poh̄nare, weserire, to pano m̄sa c̄oriro ȳhd̄oro yojop̄re peye c̄onata m̄sa. Sa ye arequina m̄sare ñano yeeta. Sa yena camer̄re ape tjurop̄ ijipihtiye decori Coh̄c̄j̄ mehna ijinata. ³¹ Yojop̄re peyequina p̄h̄toa ijiriquina ti p̄er̄re ihyo ijiyequina tojoaeta. Sa ye yojop̄re peyequina ihyo ijiyequina ijiriquina ti p̄er̄re p̄h̄toa comesaeta tja, ni yahuahye Jesu tiquinare.

Pari turi Jesu tiquiro yaria masa wijiatire yahuahye

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Sa ye tiquina mahap̄ maja, Jerusal̄p̄ m̄jañe niahye. Jesu tiquina panoḡ h̄m̄ t̄h̄ye. Sa tiquiro h̄m̄ t̄ḡ ih̄ñañe tiquiro buheyequina ih̄ña maria wahahye. Sa ye tiquina bato n̄n̄ t̄riquina pehe cuero mehna n̄n̄ t̄h̄ye. Sa yero Jesu tiquiro buheyequinare tiquina sehsaro neahye tja. Sa yero masa tiquirore d̄h̄se yeatire Jesu yahu d̄cah̄ye tiquinare.

³³ —T̄h̄oya ȳh̄re. Yojop̄re Jerusal̄p̄ w̄hana niaja mari. Top̄ masa ȳh̄ mas̄re Coh̄c̄j̄ ohoriḡre ñehe, arequinap̄re ȳh̄re ohoeta. Pahia p̄h̄toare, mari acaye judio masare buheyequina ḡh̄re ȳh̄re ohoeta. Sa ye ȳh̄re wej̄e

dutieta tiquina. Sa wejẽ dutiye judio masa ijieye-
quina pehere yũhũre ohoeta. ³⁴ Tiquina sa ohori
bato tiquina pehe yũhũre bujũpe, sihco puti ohõ,
tana, wejẽeta. Sa yegũ yũhũ yariari bato ihtia
deco wahaboro masa wijiagũtja, ni yahuahye Jesu
tiquinare.

Santiago, Ñũ mehna Jesure siniahye
(Mt 20.20-28)

³⁵ Sa ye Santiago, Ñũ mehna Jesu cahapũ esaye,
siniahye tiquirore. Tiquina Zebedeo pohne iji-
ahye. Sa ye ohõ saha ni siniahye:

—Buhegũ, usã sinino saha usãre yeya mũhũ, ni-
ahye tiquina Jesure.

³⁶ —¿Dũhse yũhũ yegũ cahmeajari mũsa? niahye
Jesu tiquinare.

³⁷ —Ijipihtiyequina pũhtoro ijigũ usãre mũhũ
mehna duji dutiya. Ihcãquiro mũhũ poto pehe,
apequiro mũhũ cũ pehe pehe duji dutiya usãre,
mũhũ mehna pũhtoa usã ijiato saha, niahye
tiquina Jesure.

³⁸ Tiquina sa nigũ tũhoro ohõ saha ni yahuahye
Jesu tiquinare:

—Mũsa ñano yũhdũatore masiedapenata sa si-
nine yũhũre. ¿Yojopũre yũhũ ñano yũhdũato saha
mũsa gũhũ ñano yũhdũana ihcãno sahaboagari? ni
sinituahye tiquinare.

³⁹ Tiquiro sa sinitugũ tũhoye tiquina yũhtiahye:

—Ihcãno sahanata, ni yũhtiahye tiquina.

Tiquina sa nigũ Jesu ohõ saha ni yahuahye:

—Yũhũ ñano yũhdũato saha ñano yũhdũanata
mũsa gũhũ. ⁴⁰ Mũsa sa yũhdũanaja mũsa
ijiepegũta, yũhũ mehna dutiatiquinare, yũhũ

mehna dujia tiquinare bese masiedaja yuh. Ahrire yuh Pacu pehe quehno tuhasari. Sa ye tiquiuro beseatiquina dihita yuh poto pehe yuh cū pehe pehe dujieta, niahye Jesu tiquinare.

⁴¹ Sa ye apequina pua omopequina buheyequina Santiago, Ñu ahriquina puaro mehna usuahye tiquina sa sinidire tuhoye. ⁴² Tiquina sa usuagū ihñano Jesu tiquiuro buheyequinare pijio ohō saha niahye:

—Cohācjūre masieñequina puhtoa pehe tiquina masare dutiye, usuaro mehna dutire. ⁴³ Msa pehe ne sa yesi msa basi. Msa mehna cjāno puhtoro iji duaro, ijipihtiyequina tiquiuro mehna cjēna cahacjāno ijiro cahmene tiquiore. ⁴⁴ Sa yero ijipihtiyequinare dutiriquiuro iji duaro, apequina cahacjāno ijiro cahmene tiquiore. ⁴⁵ Sata ijigū ijjaja yuh gūh. Yuh mas Cohācjū ohorigū ijiepeguta ahri yehpap masare yedohogū ahta. Sa yegū peyequina masa ye buhirire yariagū ahtagū nii. Sa yegū peyequina masare pecapū waboriquinare yuhdūogū ahtagū nii. Masare dutipegū ahtagū niedū, niahye Jesu tiquinare.

Bartimeore, caperi bajueriquiuro ihñagū yeahye Jesu

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Sa ye tiquina Jericóru esahye. Sa yero Jesu tiquiuro buheyequina, masa peyequina mehna ti macaru ijiyequina tiquina wahagū Bartimeo pehe maha dūhtū caharu dujiahye. Tiquiuro Timeo macano caperi bajueriquiuro ijiro, decoripe masare niñerure siniducuriquiuro ijjiahye. ⁴⁷ Sa

yero topu Jesu Nazare cjũno tiquiro cahapu ahtagũ tũhoro Bartimeo ohõ saha ni sañuducuahye:

—Jesu, Davi manano panami iji turiagu, masare yũhdũoacju, paja ihñaña yũhare, ni sañuducuahye Jesure.

⁴⁸ Tiquiro sa nigũ tũhoye masa peyequina Bartimeore “Dihta mariahña”, ni tuhtiahye tiquina tiquirore. Tiquina sa tuhtigũ tũhoro Bartimeo to pano tiquiro sañuducuro yũhdũo cjũno sañuducu nemoahye tja:

—Jesu, Davi manano panami iji turiagu, masare yũhdũoacju, paja ihñaña yũhare, ni sañuducuahye tiquiro.

⁴⁹ Tiquiro sa ni sañuducugũ tũhoro Jesu pehe esadũca, “Pijiohya tiquirore”, niahye. Tiquiro sa nigũ tiquina pehe caperi bajueriquirore piji cãhye:

—Bucueya. Wahcãdũcaya. Tiquiro mũhare pi-jiore, niahye tiquina Bartimeore.

⁵⁰ Tiquina sa nigũ tũhoro tiquiro bui cã suhtirore tu we cũ, uhpu yũhdũ cã, Jesu cahapu esadũcahye. ⁵¹ Sa yero Jesu sinituahye tiquirore.

—¿Dũhse yũhũ yegũ cahmeajari mũhũ? niahye Jesu tiquirore.

—Yũhũ puhto, yũhare ihñagũ yeya, niahye caperi bajueriquiro.

⁵² —Wahaya. Mũhũ yũhare wacũ tutuagu quehnoa wahare, niahye Jesu tiquirore.

Tiquiro sa nigũta caperi bajueriquiro ihñaa wahahye. Sa quehnoa waharo Jesu mehna mahapu wahaa wahahye.

11

Jerusalēpɥ esahye Jesu

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Sa ye Jerusalēpɥ tiquina esato panogã Betfagé wame tiri maca cahapɥ, Betania wame tiri maca cahapɥ ijidɥpɥ, Olivo wame tidɥ cɥnɥpɥ esa mɥhtahye. Topɥ esaro pɥarore tiquiro buheye-quina mehna cĵenare Jesu ohoro ohõ saha niahye:

² —Si macapɥ wahaya. Topɥ esana duita burrogãre tiquina dɥhte docoriquirogãre bocanata. Apequina pesamehnediquirogã ijiaga. Tiquirogãre bocana, yuta dare pã, ne cãhta basaya yɥhɥre. ³ Mɥsa sa yegũ ihñano burrogã upɥro “¿Dɥhsena burrogãre pãjari?” tiquiro nigũ tɥhona, ohõ saha ni yɥhtiya tiquiore: “Mari pɥhtoro burrogãre cahmedoqueo nidi. Sa yero mianogãta wiarota tiquiro”, ni yahuya tiquiore, ni yahu duti ohoahye tiquiro buheyequinare pɥarore.

⁴ Tiquiro sa nigũ waha, wɥhɥ cahapɥ ijiri mahapɥ sopecaha cahapɥ burrogãre tiquina dɥhte docoriquirogãre bocahye. ⁵ Sa ye tiquirogãre yuta dare tiquina pãgũ ihñañe topɥ ducuyequina sinituahye tiquinare:

—¿Dɥhse yena tana mɥsa yuta dare pãjari burrogãre? ni sinituahye tiquina.

⁶ Tiquina sa nigũ tɥhoye, tiquina pehe Jesu tiquiro nidiro sahata yahuahye topɥ ducuyequinare. Tiquina sa yahugũ tɥhoye topɥ ducuyequina pehe “Neahña”, niahye tiquinare. ⁷ Sa ye tiquina burrogãre Jesu cahapɥ ne sahye. Tiquina ne sari bato tiquirogã bui tiquina suhtire duhu peo tuhasagũ ihñano, Jesu pehe tiquirogã bui mɥja

pjeahye, waharo taro. ⁸ Sa ye masa peyequina tiquina bui sañañe suhtire tu we ne, maharᵐ seõ cū mᵐhtahye, Jesure ño peoye. Apequina pehe pūri tiye dᵐrᵐire weseripᵐ tiquina ne cāhtari dᵐrᵐire maharᵐ cūahye.

⁹ Sa ye tiquiro pano wahayequina, tiquiro bato ahtayequina mehna ohõ saha ni sañuducuahye:

—Ahriquirore ño peouhna. Ahriquiro Cohācjū tiquiro ohoriquiro quehnoano ijiahro. ¹⁰ Mari ñecᵐ iji turariquiro Davi mᵐnano pᵐhtoro tiquiro ijiriro saha ahtariquiro quehnoano ijiahro. Ūhmᵐse cjūnore “Tutuagᵐ ijire”, ni ño peouhna, ni sañuducuahye tiquina.

¹¹ Sa yero Jesu Jerusalēᵐ esaro Cohācjū ya wᵐhᵐᵐ sajā saro, ti wᵐhᵐᵐ ijiyere ijipihtiyere ihña peho cāhye. Ihña tuhasa “Ñamicaharᵐ ijire. Deco cjūnota wahaᵐhna”, nino, Jesu tiquiro buheyequina doce buheyequina mehna Betaniarᵐ wahahye.

Jesu higueraᵐre yaria dutiahye
(Mt 21.18-19)

¹² Sa ye ape deco tiquina Betaniarᵐ ijiriquina wahaᵐ wahahye. Sa yero Jesu pehe ᵐjᵐa ahbaa waha, yoaropᵐ higuera wame tidᵐre quehnoano pūri tidᵐre ihñano tᵐ dᵐcare macano wahamahye.

¹³ Dᵐca mariedahye. Dᵐca tiri pje ijieraro pūri dihita ijiahye. ¹⁴ Sa yero dᵐca mariedagᵐ ihñano ohõ saha niahye:

—Ahdᵐ dᵐcare masa ne pari turi ihyeracāhdo. Ne dᵐca tieracāhdo, niahye Jesu.

Tiquiro sa nigᵐ tiquiro buheyequina pehe tᵐhoahye.

*Jesu Cohãcjũ wuhũre Cohãcjũ mehna yahuducuri
wuhũ ye dutiahye*

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Tiquiro sa yeri bato tiquina Jerusalẽpũ esahye. Topũ esaro, Jesu Cohãcjũ ya wuhũpũ sajà saro apee boro duayequinare, dúyequina gũhũre cohã wioahye. Sa yero niñeru comesaye mesarire yo wahcõ, ne majare cũ mujahye. Bujuaare duayequina tiquina dujiye pahtari gũhũre sata yeahye. ¹⁶ Sa yero apee borore ne sajà dutierahye masare. ¹⁷ Sa yero Jesu ohõ saha ni buheahye tiquinare:

—Ohõ saha nine Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũ: “Ya wuhũ Cohãcjũ mehna yahuducuri wuhũ wame tirota. Sa yero ijipihtiro cjẽna ya wuhũ ijirota”, ni ojoahye Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũ. Ti pũ sa niepegũta m̃sa pehe ahri wuhũpũ duana, m̃sa basi cahme yaquere m̃sa, ni buheahye tiquinare.

¹⁸ Tiquiro sa ni buhegũ ijipihtiyequina masa pehe tũho maria wahahye. Sa ye pahia pũhto, usã judio masa buheyequina mehna tiquirore cue niahye. Sa ye tiquina tiquirore wejẽatire wacũ macamahye. ¹⁹ Tiquina sa yegũ ñamicahapũ Jesu tiquiro buheyequina mehna ti macapũ ijiriquina wahaa wahahye.

Higueragũ ñaia wahahye

(Mt 21.20-22)

²⁰ Sa ye bohrearo mahapũ maja taye, higueragũre ihñahye. Tũ nuhcoripũ ñai dũca, ñaia wahahye tũ. ²¹ Tũre ihñano Pedro pehe wacũ, ohõ saha niahye:

—Buhegu, ihñaña. Higueraḡu mḡḡu yaria dutidḡu yaria wahaya, niahye Pedro.

²² Tiquiro sa nigḡta Jesu yahuahye tiquinare:

—Cohãcjũre wacũ tutuaya mḡsa. ²³ Ijirota niita niaja mḡsare. Ahdḡ cḡḡḡre pajiri mapḡ mḡsa cohã dutigũ mḡsa nidiro saha sa waharota. Cohãcjũre quehnoano mḡsa wacũ tutuagũ “Yḡḡḡ sinidiro saha waharota”, mḡsa ni tḡhotugũ mḡsa nidiro saha waharota. ²⁴ Sa yegḡ ahrire yahugḡtja mḡsare. Cohãcjũ mehna yahuducuna, tiquirore sinina, “Yḡḡḡ sinidiro saha ohorota yḡḡḡre”, ni tḡhotuya. Mḡsa sa yegũ ihñano Cohãcjũ mḡsa siniñene ohorota. ²⁵ Sa yena Cohãcjũ mehna mḡsa yahuducuato pano mḡsare apequina tiquina ñano yegũ mḡsa usarire duhuya. Mḡsa sa yegũ ihñano mari Pacḡ ḡḡḡḡse cjũno mḡsa ñañe yeri pehere tiquiro gũḡḡ usua duhurota. [²⁶ Mḡsare ñano yeriquinare mḡsa usua duhueragũ mari Pacḡ gũḡḡ ḡḡḡḡse cjũno mḡsa ñañe yeri pehere usuaro ne duhusi tiquiro gũḡḡ,] niahye Jesu.

Pahia pḡḡtoa, judio masare buheyequina, bḡcḡḡna mehna Jesu mehna cahme dḡse tini wiahye (Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tiquiro sa nidi bato tiquina Jerusalḡḡḡ wa-hahye tja. Sa ye Jesu Cohãcjũ wḡḡḡḡḡḡ tiquiro tinigũ ihñañe pahia pḡḡtoa, ḡsã judio masare buheyequina, bḡcḡḡna gũḡḡ tiquiro cahapḡ esaye, tiquirore sinituahye:

²⁸ —¿Dḡḡsegḡ canḡre sa yeari mḡḡḡ? ¿Noa mḡḡḡre tire sa ye dutiari? ni sinituahye tiquina Jesure.

²⁹ Tiquina sa nigũ Jesu yḡḡḡḡḡḡ:

—Musa pehere sinitu m̄htaḡtja. Quehnoano ȳh̄h̄re m̄sa ȳhtiḡ m̄sare yahuḡtja ȳh̄h̄ ḡh̄h̄.
³⁰ ¿Ñu masare tiquiro wame yeḡ noa boro pehe tiquirore wame ye dutiyari, m̄sa t̄hotuḡ? ¿O Coh̄cj̄ dutierayari? ¿O masa pehe tiquirore dutiyari, m̄sa t̄hotuḡ? ni sinituahye tiquinare.

³¹ Tiquiro sa niḡ tiquina pehe tiquina basi oh̄ saha niahye:

—¿D̄h̄se ni ȳhtinatari mari? “Coh̄cj̄ Ñure dutiri jiri”, mari niḡ, “¿D̄hsena Coh̄cj̄ Ñure tiquiro dutiepeḡta tiquirore t̄ho duerari m̄sa?” niboaga Jesu marine. ³² Sa yero “Ñu tiquiro wame yeḡ Coh̄cj̄ pehe tiquirore dutierari jiri”, mari niḡ masa pehe usueta mari mehna, niahye tiquina basi.

“Potota Ñu Coh̄cj̄ yere yahu m̄htariquiro ijire”, ni t̄hotue tiahye masa pehe. Sa ye pahia p̄h̄toa, us̄a judio masare buheyequina, b̄c̄na mehna tiquinare cue niahye. ³³ Sa ye tiquina Jesure oh̄ saha ni ȳhtiahye:

—Ñure wame ye dutiriquirore us̄a masiedaga, niahye tiquina Jesure.

—Ti p̄je p̄rita ȳh̄h̄ ḡh̄h̄ ahrire ȳh̄h̄ yerire dutiriquirore yahueraja m̄sare, niahye Jesu tiquinare.

12

Ñañequina dahra cohteyequina quitire yahuahye Jesu

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Sa ye Jesu tiquiro t̄hotuye mehna oh̄ saha ni queoye mehna buhe d̄cahye tiquinare.

—Wese upuro uhse darire oteahye. Ote tuhasa, sahrĩnore doco, uhserere tiquina cũhta matoati copere sehe, uhmari wuhgã dahreahye tiquiro. Sa yero ti wesere apequinare ihcã pehe pahma cũno, ti wesere cohte dutiahye. Cohte duti tuhasa ape siepu wahaa wahahye tiquiro. ² Came uhse ñidi pje ijigã wese upuro tiquiro cahacjãnore wese cjẽ tiquiro ya pahma cjẽ dũcare ne dutiro ohomahye. ³ Sa ye wesere cohteyequina pehe tiquiro cahacjãnore ñehe, quẽahye tiquirore. Sa ye tuhasa tiquiro cahacjãnore uhse tõhorine ohorapeta tojoa dutiahye tiquirore. ⁴ Sa yero wese upuro apequiro tiquiro cahacjãnore ohomahye tja. Sa ye cohteyequina pehe tiquiro dapure cami dahre, ñano yeahye tiquina tiquirore. ⁵ Sa yero apequiro pehere tiquiro ohogã cohteyequina tiquirore wejẽahye. Peyequina apequina gãhure sa dihita ye mujahye. Apequina pehere quẽ, apequina pehere wejẽahye tiquina.

⁶ 'Sa yero wese upuro macno dihita dũhsahye. Tiquiro cahĩniquiro ijiahye. Sa yero tiquiro macnore ohoahye, "Yũhu macu pehere ño peoeta", nino. ⁷ Tiquiro sa ni tuhotuepegãta cohteyequina tiquina basi ohõ saha ni yahuducuahye: "Wese upuro macno ijire ahriquiro. Tiquirore wejẽihna mari. Sa yero ahri wese mari ya wese tojoarota", nimahye tiquina basi. ⁸ Sa niñe tiquirore ñehe, wejẽ, wese dũhtu cahapu ne cã, cohã cãhye tiquina tiquirore.

⁹ '¿Ne wese upuro ahtarõ dũhse yerotari tiquiro wesere cohteyequinare, musa tuhotugã? Ohõ saha yerota tiquinare: Tiquiro tiquinare wejẽno, apequina pehere wesere cohte dutirota.

10-11 ¿Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũre ahrire buherari m̄sa? Ohõ saha ni ojoahye:

Ahriquiroy Cristo utã yero saha ijire. Utãre wãhure dahreyequina tiquina cohãno saha masa tiquiore cohãeta. Tiquina sa cohãepẽgũta yojopure wãhure dahreyequina wãhure yeye, tiquina cũ m̄htaria utãre tiquina cũno saha Cohãcjũ tiquiore pũhtoro sõri. Cohãcjũ pehe ahrire yeri. Tiquiro sa yegũ ihñana, “Quehnoa yãhdure”, ni tãhotuaja mari, ni ojoahye panopure.

¿Tire ne buherari m̄sa? ñahye Jesu tiquinare.

¹² Tiquiro sa nigũ tãhoye pahia pũhtoa, usã acaye judio masare buheyequina, b̄cana mehna ohõ saha ni tãhotuahye: “Jesu wesere cohteyequina quti mehna marine tuhtiro nine”, ni tãhotuahye. Sa ni tãhotuye Jesure ñehe duamahye. Sa ñehe duepeta masare cue ñahye. Sa cueye tiquiore cohã cãa wahahye.

*Fariseo masa, Herode ya curua cjẽna mehna gobierno cjẽ wapare sinituahye Jesure
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Waha, tiquina fariseo masare, Herode ya curua cjẽna gũhure Jesure sinitu dutiye ohoahye tja. Jesu ñano tiquiroy yãhtigũ ye duamahye tiquina, tiquiore yahusãñe tehe. ¹⁴ Sa ye Jesu cahapure esaye, tiquiore ñiji sio sinitumahye:

—Buhegure, poto yahuducugure, ni mehoñe mariegure m̄hure ijigũ masiaja usã. Cohãcjũ yere queoro m̄hure yahugũ gũhure masiaja usã. Sa yegure ihcãquiroy pũhtoro waro ijiepegũta tiquiroy gũhure dõyaro marieno potota yahure m̄hure. Sa yegure usãre

yahuya. ¿Roma cǵano ijipihtiyequina pǵhoro yere marine wapa yero cahmeajari, mahǵa tǵhotugǵ? ¿Mari dutiye wapa ye dutiajari, mahǵa tǵhotugǵ? ni sinituahye tiquina Jesure.

¹⁵ Tiquina sa sinitugǵ tǵhoro tiquina ñano ye duayerere masino Jesu ohǵ saha ni sinituahye tiquinare:

—¿Dǵhse yena yǵhǵ ñano yahuducugǵ tǵho duajari masa? Yojopǵre niñeru cjoere ne cǵhtaya. Ti cjoere ihñǵhna, niahye Jesu tiquinare.

¹⁶ Tiquiro sa nigǵ tǵhoye tiquina pehe ihcǵ cjoere ne cǵhtahye. Tiquina ne wihigǵ Jesu sinituahye tiquinare:

—¿Noa boro queoye wahñajari ahri cjoere? ¿Noa boro wame wahñajari? ni sinituahye tiquiro.

—Cǵsar, masa ijipihtiyequina pǵhoro queoye, tiquiro wame gǵhǵ wahñare, ni yǵhtiahye tiquina.

¹⁷ Tiquina sa nigǵ Jesu yahuahye tiquinare:

—Ti pje pǵrita masa ijipihtiyequina pǵhoro yere tiquiro pehere ohoya. Cohǵcjǵ yere Cohǵcjǵ pehere ohoya, ni yahuahye Jesu.

Tiquiro sa nigǵ tǵhoye tǵho maria wahahye.

Cohǵcjǵ tiquiro masoatire yahuahye Jesu saduceo masare

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Sa ye ihquǵquina saduceo masa Jesu cahǵpǵ wihiahye. Saduceo masa pehe “Cohǵcjǵ yariariquinare masosi”, ni tǵhotuyequina ijiahye.

¹⁹ Sa ye tiquina ohǵ saha niahye tiquirore:

—Buhegǵ, ohǵ saha ni buheahye Moise: “Ihcǵquiro wahmino namo tiriquire pohna mariedaperota yariagǵ ihñano tiquiro bahǵrore

tiquiro wahmino namono ijiricorore n̄oano cahmene. Sa yero wahmino m̄nano tiquiro pohna tiboro saha pohna tiro cahmene tiquiro bah̄rore. Sa ye tiquiro pohne tiquiro wahmino m̄nano pohne yero saha ijieta”, ni ojoahye Moise, niahye tiquina Jesure.

²⁰ Tire ni tuhasa, ahri quitireta yahu nemoahye Jesure:

—Ihcãquiro mas̄no ijiahye. Seis bahana tiahye. Tiquiro wahmino pehe namo ti, pohna mariedaperota yariaa wahahye. ²¹ Sa yero apequiro tiquiro bah̄ro ḡh̄u tiquiro wahmino namono ijiricorore c̄omahye. Tiquiro sa n̄oari bato tiquiro wahmino yero saha pohna mariedaperota yariaa wahahye tja. Sa yero ahriquiro bah̄ro tiquiro wahmino m̄nano yero saha pohna mariedaperota yariaa wahahye. ²² Sa dihita wahahye ihcãquiro pohne waro. Ne pohna mariedapeta yaria pihtia wahahye tiquina. Tiquina namono ijiricoro ḡh̄u tiquina batota yariaa wahahye. ²³ ¿Ne, Cohãcjũ ijipihtiyequinare yariariquina m̄nare tiquiro masogũ diquiro namono pehe ijirrotari ticoro? Tiquina ijipihtiyequina ticorore namo tiriquina m̄na ijiahye. ¿Sa yero diquiro namono pehe ijiboagari ticoro pototi? ni sinituahye tiquina.

²⁴ Jesu ȳhtiahye tiquinare:

—Cohãcjũ yere tiquina ojoari p̄re, tiquiro masiñe ḡh̄ure ne masiedare m̄sa. Sa yero m̄sa t̄hotuye pehe ne poto ijierare. ²⁵ Yariariquina m̄na tiquina masa m̄jari bato angele yero saha ijire. Namu marieñequina, man̄u marieñe numia ijire top̄re. ²⁶ Yariariquina m̄na tiquina

masa wijiato pehere masare yahugutja: Tire Moise quehnoano yahu pehoahye. Mehenagã ujãri quitire ohõ saha ni yahuahye tiquiro: “Yuhã Abrahã, Isaac, Jacob tiquina pãhto tjiaja”, ni yahuri Cohãcjã yuhãre”, ni ojoahye Moise tiquiro ojoari pũpũ. ²⁷ Tiquina yariari bato “Tiquina pãhto tjiaja”, ni yahuahye Cohãcjã. Sa nieperota yariariquina mãna pãhtoro ijierare Cohãcjã. “Tiquina pãhto tjiaja”, tiquiro niñe mehna catiyequina tiquina ijigũ masiaja mari. Tiquiro catiyequina pãhtoro ijire. Sa yena “Yariariquina masasi”, ni tãhotuna potota tãhotuerare masa, niahye Jesu tiquinare.

*Quehnoa yuhdãro dutirore yahuahye Jesu
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Sa ye ihcãquiro usã acaye judio masare buheyequina mehna cjãno tiquina cahapũ wihi, tiquina cahme yahuducugũ tãhoahye. Jesu quehnoano yãhtiyere tãhorõ sinituahye tiquirore.

—¿Cohãcjã ye dutiro quehnoa yuhdãri dutiro noho pehe ijiajari, mũhũ tãhotugũ? ni sinituahye tiquiro Jesure.

²⁹ Jesu tiquirore yahuahye:

—Ahri dutiro ijire apeye dutiye bui quehnoa yuhdãri dutiro: “Israe masa, tãhoya. Cohãcjã masa pãhtoro yuhã ihcãta ijiaja. ³⁰ Tutuaro masa jeripohnari mehna, quehnoano masa wacũñe mehna, masa tutuaye mehna yuhãre cahĩña”, nine Cohãcjã. ³¹ Ahri dutiro bato apero dutiro quehnoano ijire. “Mũhũ basi mũhũ cahĩno saha mũhũ cahapũ ijiiyequina gũhãre cahĩña”, nine

Cohãcjũ. Ahri p̄aro dutirota ijipihtiye apeye dutiye ȳhd̄oro ijire, ni yahuahye Jesu tiquirore.

³² Tiquiro sa nigã judio masare buheriquiro ohõ saha niahye:

—Sa tjire. Buheḡ, potota nine m̄h̄. Cohãcjũ ihcãquiota ijire. Apequiro tiquiro yero saha ijiriquiro mariedare. M̄h̄ niñe potota ijire.

³³ Cohãcjũre tutuaro mari jeripohnari mehna, mari wacũñe mehna, mari tutuaye mehna tiquirore cahño cahmene marine. Ȳh̄ caha ijিয়েquinare ȳh̄ basi ȳh̄ cahño saha tiquina ḡh̄re cahño cahmene ȳh̄re. Wahiquinare wejẽ ujã m̄o mari ohori mehna mari ño peogũ quehnoarĩmene. Ahri ȳhd̄oro Cohãcjũre, masa ḡh̄re mari cahñe quehnoa ȳhd̄are. M̄h̄ sa niñe ijirota ijire, niahye judio masare buheriquiro Jesure.

³⁴ Tiquiro sa quehnoano ȳhtigũ t̄horo Jesu yahuahye tiquirore:

—Mehenogã d̄hsare m̄h̄re Cohãcjũre m̄h̄ quehnoano masiato, niahye tiquirore.

Tiquiro sa nigã t̄hoye apequina cueye, ne sinituerahye Jesure.

Cristo Davi m̄nano p̄horo ijire

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Sa ye Cohãcjũ w̄h̄p̄ buhero ohõ saha niahye Jesu:

—“Cristo Davi m̄nano panamino iji turiariquiro ijire”, ni buhere mari acaye judio masare buheyequina. ¿D̄hse niñe sa ni buheajari tiquina? ³⁶ Davi tiquiro basi Esp̄ritu Santo tiquiro dutiriro sahata ohõ saha ni yahuahye:

Cohãcjũ yũhũ pũhtorore ohõ saha nidi: “Ohõpũ yũhũ poto pehe dujiya. Sa yegũ mãhũre ihña tuhtiyequinare mãhũre yũhdũdũca basagũtja yũhũ”, nidi Cohãcjũ yũhũ pũhtorore, ni ojoahye Davi mũnano.

³⁷ Sa ni ojoaro Davi mũnano pũhtoro tiahye Cristore. ¿Davi mũnano Cristo ñecũno mũnano iji turiariquiro ijieperota dũhsero Davi pehe pũhtoro tiyari Cristore? Cristo Davi mũnano pũhtoro ijire, ni yahuahye Jesu.

Tiquiro sa ni buhegũ peyequina masa bucueye mehna tũhoahye tiquirore.

Jesu judio masare buheyequina tiquina ñañene yahuahye

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Sa yero tiquiro buhe nemono ohõ saha ni-ahye:

—Mari acaye judio masare buheyequina tiquina ñañe yeyere quehnoano ihñaña. Sa yena tiquina yero saha yeracãhña. Tiquina yoaye suhti saña, masa tiquina ihñonopũ majare, doeri cjẽ duaropũ apequina pũhtoare quehnoano ño peo tiquina sinino saha tiquina piti ca sinigũ cahmene tiquina. ³⁹ Sa ye mari judio masa buheye wũhũsepũ quehnoañe dujiye dihitare duji duare. Sa ye bose deco ijigũ topũ gũhũre quehnoañe dujiye dihitare cahmene tiquina. ⁴⁰ Tiquina wape wiha numia ye wũhũsere tiquina cũoye gũhũre ehmare ti numiare. Sa ye tiquina masa ihñonopũ yoari pje Cohãcjũre siniducumene masare ihña dutiye. Tiquina sa yeri buhiri apequina bui cjũno

tiquinare Cohãcjũ pajiro buhiri dahrerota, niahye Jesu tiquinare.

*Wape wihoro ticoro ohorire yahuahye Jesu
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Sa yero Jesu Cohãcjũ wuhũ cjẽ niñeru tiquina sãri acaro cahapũ dujiahye. Topũ masa tiquina niñeru duhu sãgũ ihña dujiro niahye. Sa ye niñeru opana ti acaropũ pajiro duhu sãhye. ⁴² Sa yero wape wihoro pejecuoricoro ti acaropũ ahta, pua cjoegã duhu sãhye. Pua cjoe ihcã centavo pose ijire. ⁴³ Ti cjoeri ticoro duhu sãgũ ihñano tiquiro buheyequinare pijioahye:

—Ijirota niita niaja musare. Ahricoro wape wihoro pejecuoricoro pehe niñeru ihbori acaropũ duhu sãno apequina ijipihtiequina tiquina ohori yuhduoro ohori ticoro pehe. ⁴⁴ Apequina doeri cjẽ opana pajiro tiquina ohopegãta tiquina ye pajiro duhsare. Ahricoro pehe pejecuoricoro ijieperota ijipihtie ticoro ihyatire dúborigãre oho pehori, niahye Jesu.

13

*—Cohãcjũ wuhũ cohãri wuhũ ijirota, niahye Jesu
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Sa ye Cohãcjũ wuhũpũre tiquina wijiagũ ihcãquiro buheyequina mehna cjũno ohõ saha niahye:

—Buhegũ, ihñaña. Ahri wuhũse quehnoañe utã paca mehna tiquina yeri wuhũse quehnoa yuhduaye wuhũse ijicjoare, niahye tiquiro.

² Tiquiro sa nigũ Jesu yahuahye tiquinare:

—Ahri ijipihtiye mari ihñari wuhuse, ahri wuhuse cjẽ utã paca gũhure cohã pehoeta. Ne ihcãria utã tojoasi, niahye Jesu tiquinare.

*Decori pihtiatire yahuahye Jesu
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ Sa ye Jesu Olivo wame tidu cunupũ Cohãcjũ wuhũ potopũ ijidupũ esahye. Tu buipũ dujiahye. Topũ Pedro, Santiago, Ñu, Andre mehna tiquina sehsaro ijiye, tiquina tiquireore sinituahye:

⁴ —Yahuya usãre. ¿Duhse ijigũ sa waharotari mũhũ nidiro saha waharo? ¿Deco pihtiato panogã ijigũ duhse ti waha ducagũ ihñanatarari usã? ni sinituahye tiquina Jesure.

⁵ Jesu yuhtiahye:

—Quehnoano yeya mũsa. Sa yena apequina tiquina ni mehoñene tũhoeracãhña mũsa.

⁶ Peyequina masa “Cristo ijiaja yuhũ”, ni mehoñequina ahtaeta. Tiquina sa ni mehogũ tũhoye peyequina masa Cohãcjũ yere duhueta.

⁷ Mũsa cahagã masa apequina tiquina cahme wejẽgũ tũhonata mũsa. Sa yena yoaropũ gũhure tiquina cahme wejẽgũ tũhoonata mũsa. Sa tũhooopenata ne tire pajiro tũhotueracãhña. Sa waharota. Tiquina sa yegũ pihtiatu deco duhsarĩnota. ⁸ Ti pjere ihcã yehpa cjẽna ape yehpa cjẽna mehna cahme wejẽeta. Sa ye ihcãquiro pũhtoro yequina apequiro pũhtoro yequina mehna cahme wejẽeta. Sa yero ijipihtiri yehpa ñuhminota. Sa ye peyequina masa ujuã mehna yarieta. Sa wahagũ ahri yehpa cjẽnare tiquina ñano yuhdu nemoato duhsarĩnota. Ñano yuhduĩeta.

9 'Sa wahagũ ihñana m̄sa basi quehnoano yeya. Apequina m̄sare ñehe, ñano ye dutiye ohoeta apequina p̄htoap̄re. Sa ye judio masa mari buheye w̄h̄sep̄ m̄sare quēeta. Tiquina sa yegũ buj̄ye macari cjēna p̄htoa, tiquina bui p̄htoa ḡh̄ m̄sare buhiri dahreye tehe sinitueta m̄sare. Yeequina m̄sa ijiri buhirire apequina m̄sare yahusãeta. Sa yena yeere yahunata m̄sa tiquinare. 10 Sa ye pihtiati deco pano quehnoañe buheye ijipihtiye yehpari cjēnare buherip̄ ijirota. 11 Sa yena m̄sare buhiri dahre dutiye, buhiri dahre dutiatiquiro cahap̄ tiquina neagũ tiquirore m̄sa niatire “Yahu masiedaboaga”, ni t̄hotueracãhña m̄sa. Ti pjere m̄sa niatire m̄sare Esp̄ritu Santo yahurota. Tiquiro sa yahurire yahuya m̄sa. M̄sa esa tuharo yahuducusi m̄sa. Esp̄ritu Santo m̄sare yahuducu basarota. 12 Ti pjere tiquina wahmis̄m̄na tiquina bahanare wejē dutiye ohoeta p̄htoare, yeequina tiquina ijiri buhiri. Tiquina pac̄s̄m̄na tiquina pohne ne wejē dutiye ohoeta p̄htoare. Tiquina pohne pehe tiquina pac̄s̄m̄nare wejē dutiye ohoeta p̄htoare. 13 Sa ye yeequina m̄sa ijiri buhiri m̄sare masa ijipihtiyequina ihña tuhtieta. Tiquina sa yepegãta ahri yehpar̄ m̄sa catiro puno m̄sare tiquina ñano yerire ihcãno sahana ȳh̄re duhuerana, yuhd̄nata m̄sa.

14 'Sa yena ña yuhd̄nariquirore Cohãcjũ yere ñano yeriquirore ihñanata m̄sa. Cohãcjũ ya w̄h̄p̄ tiquiro ducugũ ihñanata. Top̄ tiquirore ijieraro cahmene. Top̄ tiquiro ducugũ ihñañe Judea yehpar̄ ijiequina c̄n̄ cj̄p̄ duhti oma

maja wahaahro. Ahri yuhū nidire quehnoano masiña mūsa. ¹⁵ Sojaro mehna oma duhtiahro. Ti pjere tiquina wuhuse bui cjē paaripū ijiyequina wuhū puhiarū ijiyere tiquina yere neñe wahaeracāhdo tiquina waha madoqueoato saha. ¹⁶ Sa ye ti pjere apequina tiquina weseripū ijiyequina tiquina bui cjē suhtire wuhū ijiye suhtire neñe wahaeracāhdo tiquina waha madoqueoato saha. ¹⁷ Ti pjere niji pacosānumia, tiquina pohnene apūoñe numia gūhū pejecuro wahaeta. ¹⁸ Sa yena ohō saha ni siniña Cohācjāre: “Pohecū ijigū sa wahaeracāhdo”, ni siniña tiquiore. ¹⁹ Ti decorire masa ña yuhduaro wahaeta. Ahri yehpare tiquiore bajumehnedi bato masa ñano yuhduē tiahye. Ti sa ijepegūta ijiptiye ti puriñe yuhduoro pihtiatideco ijigūre ña yuhduaro masa yuhdueta. Sa ñano tiquina yuhduri bato pari turi sa ña yuhduaro yuhduasi ahri yehparū. ²⁰ Sa yero Cohācjū ti decorire meheñe decorigā ijigū yerota. Tiquiore sa yeragū ne ihcāquiore masuno yuhdueraboaga. Sa yero tiquiore beseriquina tiquina yuhduatire meheñe decorigā cūnota Cohācjū.

²¹ ”Ti pjere apequina mū sare “Ihñaña. Ahriquiore ijire Cristo”, tiquina nigū tiquinare tuhoeracāhña. “Topū ijire Cristo”, tiquina nigū gūhare tuhoeracāhña. ²² “Cristo ijijaja”, ni mehoñequina, “Cohācjū yere yahu mūhtana ijijaja”, ni mehoñequina ijietā ti pjereta. Sa ye Cohācjū beseriquinare ni mehoñe, tiquina tutuaye mehna ye ihñoeta. Cohācjū yequinare Cohācjūre tiquina cohā duagū ye duare tiquina mehoñequina. ²³ Ahrire yahuyajaja mū sare sa wahato pano. Sa

yena quehnoano yeya m̄sa, ni yahuahye Jesu.

*Jesu ahri dihtap̄re tiquiro tojoa tatire yahuahye
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Sa ni tuhasa oh̄o saha ni yahuahye Jesu:

—Ti decori ijigū tiquina ñano ȳhd̄ari bato asū deco cj̄ano, ñami cj̄ano ḡh̄u buhrio duhu c̄aeta. ²⁵ Tiquina sa wahaḡta ñah̄picoha paca ʷhm̄sep̄u ijiye paca bora dijiaa wahaeta. Sa ye ʷhm̄se cj̄e yeh̄pari, ñah̄picoha ḡh̄u ti sa wahaducurore comesaeta. Sa ye ñuh̄mieta. ²⁶ Ti p̄jeta ȳh̄u mas̄u Coh̄c̄j̄u ohoriḡu ahtaḡtja. Sa ye ʷhm̄sep̄u ȳh̄u tutuaye mehna ȳh̄u asi siteye mehna ʷhm̄se cj̄e ehmeo cururi buip̄u ahri yeh̄pap̄re ȳh̄u tojoa taḡū ih̄ñaeta masa. ²⁷ Sa yeḡu yeequina angelere ijipihtirop̄u ahri yeh̄pap̄u ohoḡtja. Sa ye ijipihtirop̄u yeequina ȳh̄u beseriquinare tiquina neeta.

²⁸ ʷYojop̄re higueraḡre t̄hotuya m̄sa. T̄u q̄uiti mehna m̄sare queoye mehna buheḡtja. T̄u yuc̄ḡu p̄uri tiḡū ih̄ñana c̄h̄ma mehenoḡa d̄hsaḡū masine m̄sa. ²⁹ Sata ahri ijipihtiye ȳh̄u nidi sa wahaḡū ih̄ñana, ȳh̄u tojoa tato mehenoḡa d̄hsaḡū masinata m̄sa. ³⁰ Ijirota niita niaja m̄sare. Ti p̄je cj̄ena tiquina yariato panore ijipihtiye ȳh̄u nidiro sahata sa waharota. ³¹ ʷhm̄se, ahri yeh̄pa ḡh̄u pihtia waharota. Ȳh̄u yahuducuye pehe ne comesasi. Ijipihtiye ȳh̄u nidiro sahata sa waha sohtori tiarota.

³² ʷTi decore ȳh̄u tojoa tati decore, ti hora ḡh̄ure masiedaja ȳh̄u. Angele ḡh̄u tire masiedare. Masa ḡh̄u ne masiedare. Ȳh̄u Pac̄u dihita tire masine.

³³ 'Musa gũhũ ti decore masiedare. Sa yena quehnoano yeya. Quehnoano cohteya. Cohãcjũre siniña m̄usa. ³⁴ Ohõ saha cohteya m̄usa. Ahri quti mehna m̄sare queoye mehna buhegũtja. Wũhũ upũro yoaropũ tiquiro tinino saha ijire ahri. Tiquiro wahato pano tiquiro cahacjẽnare wũhare cohte dutiahye. Tiquinape tiquina dahrayere cũahye. Sa yero wũhare cohteriquirore tiquiro tojoa tatore cohte dutiahye. ³⁵ Sa yena m̄usa gũhũ quehnoano wacũ masi cohteya. Wũhũ upũro tiquiro tojoa tatore tiquina masiedariro saha yũhũ m̄usa pũhto tojoa tati decore masiedare m̄usa gũhũ. Ñamicahapũ, ñami deco, canaca tiquiro yahuri pje ijigũ bohrearopũ ahtaboaga. ³⁶ Yũhũ sa wacũeno mehna yũhũ wihiatore masina, yeere sa yeducuya. Sa yena yũhare quehnoano cohteya. ³⁷ Sa yegũ m̄sare yũhũ nino sahata ijipihtiye-quinare sa niaja: Quehnoano wacũ masi cohteya, niahye Jesu tiquinare.

14

Pahia pũhtoa, judio masare buheyequina mehna Jesure wejẽ duahye

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Sa ye ti pjere pascua wame tiri bose deco pano pugũ yeye moremehneñe pãre tiquina ihyati deco pano, pũa deco dũhsarĩahye. Ti pjere pahia pũhtoa, usã acaye judio masare buheyequina mehna Jesure tiquina ni mehoñe mehna tiquina ñehe wejẽatire cahme yahuducuye niahye.

²—Bose deco ijigũ tiquirore ñehedacũhna “Masa usuari”, nina, niahye tiquina basi.

Numino ehme sitiye ʌhse mehna Jesure pio peoahye

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Sa ye Jesu gũh̄ Betaniap̄, Simo cam̄ b̄c̄ m̄na wih̄ro ijimediquiro ya w̄h̄p̄ ijiahye. Sa yero tiquina ihyari watoa numino pehe alabastro mehna yeriare ehme sitiye nardo wame tiye ʌhsere pose tiriare ne wih̄ahye. Ti ʌhse pehe wapa b̄j̄ye ijiahye. Sa yero ticoro tiare pohadoqueo, Jesu dapu bui pio peoahye. ⁴ Ticoro sa yegũ ih̄ñañe apequina usuaa wahahye.

—¿D̄h̄se yero ahricoro ahri ehme sitiye co wapa b̄j̄yere sa ye siteajari? ⁵ Tire ticoro duaboaya. Tire duaro tres cientos niñeru cjoerire wapataboaya. Sa yero ti niñerure pejec̄oyequinare ohoboaya ticoro, ni cohteahye apequina pehe ticoro sa yegũ ih̄ñañe.

Sa ye tiquina ticorore tuhtiahye.

⁶ Tiquina sa nigũ t̄horo Jesu tiquinare yahuahye:

—Sa niedac̄h̄ña ticorore. Ȳh̄re ticoro quehnoano yero nine. ⁷ Pejec̄oyequina pehe m̄sa mehna sa ijiducuenta. Sa yena m̄sa cahmedi pje tiquinare oho masine. Ȳh̄ pehe ahri yehpare m̄sa mehna sa ijiducusi. ⁸ Ticoro c̄oro puno mehna ticoro ȳh̄re sa yeri. Ȳh̄re tiquina yato pano ȳh̄ paḡre quehnoyuro, ehme sitiye pio peori ticoro. ⁹ Sa yeḡ potota niita niaja m̄sare. Ijipihtiro ahri yehpap̄ quehnoañe buheyere tiquina yahuatop̄ ahricoro yojop̄re ticoro yerire yahueta. Tiquina sa yahugũ t̄hoye ticorore masa peyequina wac̄eta, ni yahuahye Jesu.

Juda Iscariote Jesure ihña tuhtiyequinare tiquiro ihñoatire yahuahye pahia p̄h̄toare

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Ti pjereta Juda Iscariote doce buheyequina mehna cj̄no Jesure tiquiro ihñoatire yahuro wahahye tiquirore ihña tuhtiyequinare, pahia p̄h̄toare. ¹¹ Sa ye pahia p̄h̄toa tire t̄hoye bucueahye.

—M̄h̄are niñerure ohonatja, niahye tiquina Judare.

Sa yero Jesure ihña tuhtiyequinare tiquiro ihñoatire wacū macahye.

Jesu tiquiro buheyequina mehna tiquina ihya bato tiri deco ijiahye

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Pugã yeye moremehneñe p̄are tiquina ihyati bose deco iji d̄cari deco, ovejare pascua deco ijigũ ihyatiquirore tiquina wej̄ati deco ijiahye. Ti pjere tiquiro buheyequina pehe sinituahye Jesure:

—¿Noho borop̄a bose deco ijigũ mari ihyatire quehnoyu dutiḡa ohoutjari m̄h̄a ̄s̄are? niahye tiquirore.

¹³ Tiquina sa nigãta Jesu pehe p̄aro tiquiro buheyequina mehna cj̄nare ohoahye.

—Jerusal̄ep̄a wahaya. Top̄a m̄sa esagũ aco suture w̄ariquiro m̄sare piti carota. Tiquiro piti cagũ tiquiro mehna wahaya. ¹⁴ Sa wahana tiquiro siho saj̄ari w̄h̄p̄a esana w̄h̄a up̄arore ohõ saha ni yahuya: “¿Nohop̄a ȳh̄a buheyequina mehna pascua cj̄e ihyayere ihyanatari?” nidi buheriquiro”, niña w̄h̄a up̄arore. ¹⁵ M̄sa sa nigã t̄horo ̄hm̄ano cj̄ã tuc̄re pajiri tuc̄re mari

cahmeñe mehna tiquina quehnori tucũre ihñonota wuhũ upũro. Topũ mari ihyatire dahreya mũsa, niahye Jesu tiquinare.

¹⁶ Tiqiro sa nigũ tũhoye tiquina tiqiro buheyequina ti macapũ wahahye. Topũ esagũ tiquinare tiqiro nidiro sahata wahahye. Sa ye tiquina pascua cjẽ ihyayere dahreahye.

¹⁷ Sa ye nahitia cãhtagũ Jesu doce tiqiro buheyequina mehna topũre esahye. ¹⁸ Sa yero tiquina mehna mesapũ ihyaro Jesu tiquinare yahuahye:

—Poto niita niaja mũsare. Ihcãqiro mũsa mehna cjãno yuhũ mehna ihyariqirota yuhũre ihña tuhtiyequinare ihñonota, ni yahuahye Jesu tiquinare.

¹⁹ Tiqiro sa nigũ tũhoye tiquina pehe bujũa witiahye.

—¿Yuhũta ijiajari mũhũre ihñocjũ? ni sinitu pihtiahye tiquina Jesure.

²⁰ —Mũsa mehna cjãnota ijire tiqiro. Yuhũ ihyari rapũ yuhũ mehna soha ihyariqirota ijire yuhũre ihña tuhtiyequinare ihñoatiqiro.

²¹ Panopũ yuhũre tiquina yahu ojoariro sahata yuhũ masũ Cohãcjũ ohorigũ yariagũta. Sa yero yuhũre ihña tuhtiyequinare ihñoriquiro pejecũoro yuhũrota. Tiqiro pehe masa bajueragũ, quehnoa yuhũaboya. Ñano yuhũeraboya, niahye Jesu tiquinare.

²² Sa ni yahu tuhasaro tiqiro buheyequina mehna ihyaro taro niahye. Sa yero Jesu pãre ne, Cohãcjũre “Quehnoare”, niahye. Sa ninota tiare nuha, itiahye tiquinare.

—Ahrire ne ihyaya. Ahri yuhũ pagũ ijire, niahye tiquiro tiquinare.

²³ Sa ni tuhasa tiquiro sihnini pare ne, Cohãcjũre “Quehnoare”, ni tuhasa, ohoahye tiquinare. Tiquiro oho tuhasagũ tiquina ijipihtiyequina tire sihniahye.

²⁴ —Ahri yuhũ dii ijire. Peyequina masa tiquina ñañe yerire cohãgũ tagũ yariagũtja. Sa yegũ yuhũ diire cohãgũtja. Mari Расũ “Mũsare yũhdũogũtja”, tiquiro nidiro esagũ yuhũ yariaro mehna tiquiro nidiro sohtori tirota. ²⁵ Poto niita niaja mũsare. Cohãcjũ tiquiro pũhtoro ijiropũ wahma core uhse core yuhũ sihniato pano, ahri dihtapũre uhse core pari turi sihnisi yuhũ, niahye Jesu tiquinare.

*Pedro Jesure tiquiro cohãtire yahuahye Jesu
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁶ Sa ye tiquina ihcã taha Cohãcjũ ye basayere basa tuhasa, cũnũpũ Olivo wame tidũpũ wahaa wahahye. ²⁷ Topũ siho esaro Jesu tiquinare yahuahye:

—Yojopũre mũsa ijipihtina yuhũre cohãnata. Ohõ sahata nine Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũpũ yuhũre yahuro: “Ovejare ihña ihboriquiro yero saha ijiriquirore Cohãcjũ cohãnota. Sa tiquiro cohãgũ tiquiro yequina oveja yero saha ijiyequina duhti site cãa wahaeta”, nine Cohãcjũ yere tiquina ojoari pũpũ. ²⁸ Sa yegũ Cohãcjũ yuhũre tiquiro masori bato mũsa pano Galileapũ wahayugũtja yuhũ, niahye Jesu tiquinare.

²⁹ Tiquiro sa nigũ Pedro ohõ saha niahye:

—Yuhũ mehna cjẽna ijipihtiyequina tiquina cohã cãepẽgũta yuhũ pehe mũhare ne cohãsi, nimahye Pedro tiquireore.

³⁰ Jesu yũhtiahye:

—Potota niita niaja mũhare. Mia ñamita canaca pũa taha tiquireo yahuato pano “Yuhũ Jesure masiedaja”, nigũta mũhũ. Ihtia taha sa nigũta mũhũ, niahye Jesu Pedrore.

³¹ Tiquireo sa niepẽgũta Pedro ohõ saha ni tutuaro bisiro yũhtiahye:

—Mũhũ mehna yũhũre tiquina wejẽ duepẽgũta “Jesure masiedaja”, ne nisi yuhũ, ni yũhtimahye tiquireo Jesure.

Pedro sa nigũ tũhoye tiquireo mehna cjẽna gãhũ sa dihita ni yũhtiahye.

Getsemaní wame tiri wesepũ Jesu Cohãcjũre sini-ahye

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Sa ye tiquina Getsemaní wame tiri wesepũ wahahye. Topũ esaro ohõ saha niahye Jesu:

—Yuhũ Cohãcjũre yuhũ sinino watoa ohõ dujiyuya, niahye tiquireo buheyequinare.

³³ Sa ni tuhasa Pedrore, Santiagore, Ñure tiquinare ihtiarore piji cãhye. Tiquinare sa piji cãno, pajiro tũhotu dũcahye tiquireo. Sa yero ñano jeripohna tiahye.

³⁴ Sa bũjũa witiro tiquireo mehna cjẽnare tiquireo piji cãriquinare ohõ saha niahye:

—Yuhũ ñano jeripohna tiaja. Yũhũre tutuaro purĩno saha tũhotugũ niaja. Ohõ tojoaya. Sa yena yuhũ mehnata carĩedacãhña mũsa gãhũ, niahye Jesu tiquinare.

35-36 Sa ni tuhasa tiqiro topu mehenogã waha nemo, yehparu quehe saro, Cohãcjüre niahye:

—Mai, mauu ijipihiyere ye masine. Sa yegu yuuu ñano yuhduatire ye dueragu yeracãhña. Yuuu sa niepegãta yuuu cahmeno saha yeracãhña. Mauu pehe masine. Mauu cahmeno saha yeya yuhure, ni siniahye tiqiro Cohãcjüre.

37 Sa ni tuhasa, ihtiaro tiqiro buheyequina caharu wihiro, carĩnequinare ihñahye. Tiquinare ihñano Pedrore niahye:

—¿Simo, carĩgu niajari mauu? ¿Ihcã hora waro yuuu ihcãno mehna carĩgu iji masiedajari mauu?

38 Quehnoano yeya musa. Sa yena Cohãcjüre siniducuya musa, “Ñano yeari”, nina. Musa tuhutuye mehna quehnoañene ye duamene musa. Musa sehsaro sa ye duepenata tire ye masiedare musa, niahye Jesu Pedrore.

39 Sa ni yahu tuhasa pari turi waha, Cohãcjüre siniahye. To pano tiqiro sinidiro sahata siniahye tja. 40 Sa sini tuhasaro pari turi tiquina caharu wihiahye tja. Sa wihiro carĩnequinare ihñahye tja. Wujuu quehe yuhduahye tiquina. Sa ye tiquina Jesure dahse ni masiedahye. 41 Sa yero pari turi Cohãcjüre tiqiro sinidi bato tiquina caharu wihi, tiquinare niahye:

—¿Yojoru pũritare carĩnina niajari musa? ¿Sorĩna niajari musa? To punota uuu saro taro nine. Mianogãta yuhure Cohãcjũ ohorigure ñañequinare tiquina ohoati pje uuu saro nine. 42 Wahcãña. Isa wahana. Ihñaña. Yuhure ihña tuhtiyequinare ihñoatiquiro ohõ ahtare, niahye Jesu tiquinare.

Jesure ihña tuhtiyequina tiquirore peresu yeahye

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Tiquiro sa nino watoata Juda, doce buheyequina mehna cjãno ijimediquiro wihiahye. Sa ye masa peyequina ñoseñe pjïni, yucũ tiãri cãoyequina tiquiro mehna wihiahye. Pahia pãhtoa, judio masare buheyequina, bucuna, tiquina ohoriquina masa pehe ijiahye. ⁴⁴ Coã warore Jesure ihña tuhtiyequinare ihñoatiquiro masare ohõ saha ni yahu queo tuhasahye.

—Wahsupure yũhũ ihmidiquiro tiquirota ijirota mũsa ñeheatiquiro. Tiquirore yũhũ ihmidi bato ñeheña tiquirore. Sa yena quehnoano ñeheña tiquirore “Duhtiarì”, nina, ni yahu tuhasahye Juda pehe.

⁴⁵ Sa yero wihirota Jesu cahapũ duita waha madoqueoahye.

—Buhegũ, ninota wahsupure ihmiahye tiquirore.

⁴⁶ Tiquiro sa yegũ ihñañe tiquina Jesure ñeheahye.

⁴⁷ Tiquina sa yegũ ihñano to cahapũ ducuyequina mehna cjãno tiquiro ñoseni pjïne tũã we nedoqueo, pahia pãhtoro cahacjãnore tiquiro cahmonore ðate pahrẽ cãhye.

⁴⁸ Sa yero Jesu ohõ saha niahye:

—¿Dũhse ijiro boro mũsa ñoseñe pjïni mehna, yucũ tiãri mehna ahtana, yaqueriquirore yero saha yũhũre ñehena ahtajari? ⁴⁹ Decoripe Cohãcjũ wũhũpũ mũsare yũhũ buhe dujigũ, mũsa yũhũre ne ñehedari. Sa ijiepegũta ahri ijipihtiye sa waharo

niaga Cohãcjũ yere tiquina ni ojoariro sahata, ni-ahye Jesu masare.

⁵⁰ Sa ye Jesu buheyequina tiquirore cohã cã, ijipihtiyequina oma site cãa wahahye.

⁵¹ Sa yero wahmũno suhti mariediquiro ihcãno coma cjũno dihita comariquiro Jesu bato nũnũ tãmahye. Tiquiro sa nũnũ tãgũ ihñãñe tiquirore ñehemahye. ⁵² Tiquirore tiquina ñehe duagũ ihñano tiquiro coma cjũnore cohã cã, suhti mariediquiro oma cãa wahahye.

Pũhtoa cahapũ neahye Jesure

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Sa ye pahia pũhtoro cahapũ Jesure ne cãhye. Sa ye ijipihtiyequina pahia pũhtoa, bucũna, usã acaye judio masare buheyequina gũhũ cahme-coahye. ⁵⁴ Sa yero Pedro pehe Jesu bato yoaropũ nũnũ tãhye. Sa nũnũ tãno pahia pũhtoa ya wãhũ cahapũ esahye. Sa yero tiquiro ti wãhũre cohteyequina surara mehna peca dũhtũ cahapũ sohma ðujiahye.

⁵⁵ Pahia pũhtoa, ijipihtiyequina apequina pũhtoa gũhũ Jesure wejẽ duti duaye, ni mehoñe mehna tiquirore tiquina ñano buhiri dahreatore wacũ macañe nimahye. Tiquina yahusãtire wacũ bocaerahye. ⁵⁶ Sa wacũ bocaerapeta peyequina masa tiquirore sa yahusã maca cãhye. Tiquina yahusãñe poto ijierahye. Apequiro sijoro saha ni, apequiro sijoro saha niahye. ⁵⁷ Sa ye apequina topũ esaye, Jesure yahusãhye.

⁵⁸—Ahriquiro ohõ saha nidi: “Yũhũ ahri wãhũre Cohãcjũ wãhũre masa tiquina dahreri wãhũre

cohãgũtja. Sa cohãgũ ihtia deco wahaboro ti wũhũ pari turi yegũtja. Ti wũhũ masa tiquina dahreri wũhũ ijisi”, tiquiro nigũ usã tũhou, niahye ni meho yahusãñequina.

⁵⁹ Tiquina sa ni yahusãepẽgũta tiquina yahusãñe gũhũ poto ijierahye. Apequiro sijoro saha ni, apequiro sijoro saha niahye.

⁶⁰ Tiquina sa nigũ tũhoro pahia pũhtoro tiquina watoa ducuriquiro wahcãdũca sa, Jesure sinituahye:

—¿Ahriquina mũhũre tiquina yahusãepẽgũta tiquinare yũhti cahmedajari mũhũ? ¿Mũhũre tiquina yahusãire dũhse ni yũhti cahmeajari mũhũ? niahye tiquiro Jesure.

⁶¹ Tiquiro sa nigũ tũhoeperota Jesu sata tũhotu cãhye. Tiquiro sa yũhtieragũ ihñano pahia pũhtoro tiquirore sinituahye tja:

—¿Cristota ijiajari mũhũ? ¿Quehnoariquiro Cohãcjũ macũ warota ijiajari mũhũ? niahye tiquiro Jesure.

⁶² —Tiquiro tjiaja. Sa yena yũhũre masũre Cohãcjũ ohorigũre yũhũ Pacũ tutuariquiro poto pehepũ yũhũ dujigũ ihñanata mũsa. Sa yena mũhmũse cjẽ ehmeo cururi watoa yũhũ ahtagũ gũhũre ihñanata mũsa, niahye Jesu tiquirore.

⁶³⁻⁶⁴ Tiquiro sa nigũta pahia pũhtoro pehe tiquiro sañari suhtirore tiquiro basi tũhrẽ cãhye, apequinare “Usua yũhdũare”, ni ihña masi dutiro.

—Cohãcjũre ñano yahuducuro nine ahriquiro. Sa yena tiquiro ñano yahuducuyere tũho tuhasaja mari. Sa ye topequinata yahusãahdo ahriquirore. ¿Sa yena dũhse yenatari mari

yojopure ahriquiore? niahye pahia pãhtoro apequina pãhtoare.

—Tiquiro ñari buhiri wejẽno cahmene tiquiore, ni yãhtiahye apequina pãhtoa.

⁶⁵ Sa ye tiquina mehna cjẽna Jesure sihco puti, tiquiro caperire dãhte biha, tiquiore quẽpeahye. Quẽpe tuhasa ohõ saha nipeahye:

—¿Noa pehe mãhure quẽari? Ihñedapeguta yahuya usãre, ni bujãpeahye tiquina.

Sa ye pãhtoro yequina surara pehe Jesure quẽpe tuhasa, neahye.

—*Tiquiore masiedaga, niahye Pedro Jesure (Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

⁶⁶ Sa yero wãhã caha ijiri paapã quehnoari paapã Pedro ijigã pahia pãhtoro cahacjõno wi-hiahye. ⁶⁷ Pedro tiquiro sohmagã ihñano ticoro tiquiro dihitare ihñaducuahye.

—Nazare cjãno mehna, Jesu mehna mãhã gãhã ijiri, niahye ticoro Pedore.

⁶⁸ Ticoro sa nigã tãhoro tiquiro ohõ saha niahye:

—¿Dãhse ni macago nãjari mãhã? Mãhã nidiquiore ne masiedaja yãhã, niahye Pedro ticore.

Tiquiro sa nidi bato Pedro sahrĩno sopecaha cahapã wahahye. Sa yero topã tiquiro ducugã canaca yahuahye. ⁶⁹ Topã tiquiro ijigã ihñano cahacjõno pehe ticoro cahapã ducuyequinare yahuahye tja:

—Ahriquiore gãhã Jesu buheyequina mehna cjãno ijire, niahye ticoro.

⁷⁰ Ticoro sa nigã tãhoro Pedro pari turi ohõ saha niahye tja:

—Tiquirore masiedaja yuhũ, niahye tja.

Sa yero came cjũnopũ topũ ducuriquina Pedrore ohõ saha niahye:

—Ijirota ijire. Mũhũ Galilea cjũ ijire. Sa yegũ tiquina mehna cjãta ijire mũhũ, niahye tiquina tiquirore.

⁷¹ Tiquina sa nigũ tũhoro tiquiro yũhtiahye:

—Potota Cohãcjũ mehna niaja mũsare. Potota yuhũ niedagũ Cohãcjũ yũhũre buhiri dahreahro. Tiquirore mũsa nidiquirore ne masiedaga yuhũ, ni yũhtiahye Pedro tiquinare.

⁷² Tiquiro sa nigãta canaca yahuahye tja. Tiquiro sa yahugũ tũhoro Jesu tiquirore nidire wacũahye Pedro: “Canaca pũa taha tiquiro yahuato pano mũhũ yũhũre ‘Jesure masiedaga’, nigãta mũhũ. Ihtia taha sa nigãta mũhũ”, Jesu tiquiro nidire wacũahye Pedro pehe. Tiquiro sa nidire wacũno, tutuaro utiahye Pedro.

15

Pilato Jesure sinituahye

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Sa ye bohrearopũ pahia pũhtoa, bucuña, usã judio masare buheyequina, ijipihtiyequina apequina pũhtoa mehna cahmecoa, yahuducuahye tiquina yeatire masiñe tehe. Tiquina basi yahuducu tuhasa, Jesure dũhte, ne cã, Pilatore ohoahye tiquirore. ² Tiquina ne sagũ ihñano Pilato tiquirore sinituahye:

—¿Potota judio masa pũhtota ijiajari mũhũ? niahye tiquiro Jesure.

—Mũhũ nino sahata ijiaja, ni yũhtiahye Jesu.

³ Sa ye pahia p̄h̄toa peye yahusãhye tiquirore.
⁴ Tiquina sa ni yahusãgũ t̄horo Pilato tiquirore sinituahye tja:

—Ahriquina m̄h̄re peye yahusãñe nine. ¿Tiquina sa yahusãep̄gũta ȳhtierajari m̄h̄? niahye tiquiro.

⁵ Tiquiro sa niep̄gũta Jesu ne pari turi ȳhti nemoedahye. Sa yero Pilato ne d̄hse ni masiedahye.

Jesure wejẽ dutiahye

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶ C̄hmaripe pascuaripe masa yaquiro ijia-tiquirore ihcãquiro peresup̄ ijiriquirore tiquina cahmediquirore Pilato wio basaducue tiahye. ⁷ Ti pjere Barrabá wame tiriquire peresup̄ ijiahye. Tiquiro p̄htoare cohã duayequina, masare wejẽñequina mehna c̄ño ijiahye. ⁸ Sa ye masa peye-quina Pilato cahap̄ esaye, tiquirore siniahye:

—C̄hmaripe ɯsãre m̄h̄ yeducuriro sahata yeya ɯsãre. Ihcãquiro peresup̄ ijiriquirore ɯsãre wio basaya, niahye tiquina.

⁹ Tiquina sa nigũta Pilato tiquinare sinituahye:

—¿M̄sa yaquiro ijiatiquirore m̄sa judio masa p̄htorore wio basaboagari ȳh̄? ni sinituahye masare Jesure wio duaro.

¹⁰ Jesure masa tiquina cahĩgũ ihñañe pahia p̄h̄toa ḡh̄ tiquirore ihña tuhtiahye. Sa ihña tuhtiyē tiquirore ohoahye Pilatop̄re. Sa yero masa tiquina cahĩdi buhiri tiquina ihña tuhtirire masino Pilato Jesure wio duamahye. ¹¹ Tiquiro sa wio duep̄gũta pahia p̄h̄toa Jesu mehna masare usuagũ yeahye. Ohõ saha ni dutiahye tiquinare:

“Barrabá pehere wioya. Jesure wejẽ dutiya”, ni dutiahye masare. ¹² Sa yero Pilatore Barrabáre tiquina wio dutiri bato Pilato tiquinare sinituahye tja:

—¿Ahriquiroy judio masa pũhtoro masa nidiquiro pehere dahse yegutari yũhũ, masa sa nigũ? ni sinituahye tiquiroy.

¹³ —Curusapũ quẽ biha wejẽña tiquiroye, ni sañuducuahye masa.

¹⁴ —¿Yabe borore ñañene yeari ahriquiroy, masa sa ni sañuducugũ? ni sinituahye tiquinare.

Tiquiro sa nigũ tũhoye tiquina sañuducu nemoahye tja:

—Curusapũ quẽ biha wejẽña tiquiroye, ni sañuducuahye tiquina.

¹⁵ Tiquina sa ni sañuducugũ tũhoro Pilato pehe masare bucuegũ ye duaro Barrabá pehere peresupũ ijiriquiroye wio dutiahye masa tiquina cahmediquiroye. Sa yero Jesu pehere yuta dari mehna tana duti, curusapũ quẽ biha wejẽ dutiroy ohoahye surarare.

¹⁶ Sa ye surara Pilato ya wũhũpũ pretorio wame tiri wũhũpũ tiquiroye ne sahye. Ne sa tuhasa tiquina apequina surarare tiquina mehna cjẽnare cahmecoañe tehe pijioahye. ¹⁷ Sa ye tiquina pũhtoro ya suhtiro yero saha bajuri suhtirore Jesure sãa, pota behtore dahre, ti behtore tiquiroy dapu bui duhu peoahye. ¹⁸ Sa ye tuhasa ohõ saha ni bũjũpeahye tiquina tiquiroye:

—Quehnoano ahtaya. Judio masa pũhto, quehnoano ahtaya, ni bũjũpeahye.

¹⁹ Sa nieta yucũgũ mehna tiquiroy dapure quẽ, tiquiroye sihco puti wisõ, cua pesaro yeyequina

yero saha tiquiore quehe sa, ño peoro saha yeahye. Tiquiore ñano yeye niahye. Sa ye bujapeye niahye. ²⁰ Sa yepe tuhasa tiquina sãari suhtirore tu we nedoqueo, tiquiore ye suhti pehere tiquiore sãa, tiquiore curusap_u quẽ biha wejẽñe wahaye, nea wahahye tiquina.

*Tiquina Jesure curusap_u quẽ biha wejẽahye
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

²¹ Sa ye top_u wahariquiore, Simo Cirene cjäno ihquẽ w_uh_use ijirop_u esariquiore, tiquina cahap_u wihigũ ihñañe surara pehe tiquiore Jesu ya curusare w_ua cã dutiahye. Alejandro, Rufo pacuro ijiahye Simo pehe.

²² Waha, Gólgota wame tirop_u esahye. Gólgota nino “Dapu pehtoro”, nino nine. ²³ Sa ye vinore mirra wame tiye co mehna tiquina moredi core Jesure ohomahye. Sa yero ti core sihni duerahye tiquiore. ²⁴ Sa ye curusap_u Jesure quẽ bihahye tiquina. Quẽ biha tuhasa tiquiore suhti ijirire “¿Noa yaro ijirotari ohõ?” ni cahme doquepeahye tiquina.

²⁵ Jesure curusap_u tiquina quẽ bihagũ ihtia hora d_uhsahye coheri pje esato. ²⁶ Sa ye curusap_u ohõ saha ni ojoari pjñe duhu ohõahye tiquina tiquiore ñañe buhirire yahu duaye. “AHRIQUIRO JUDIO MASA PHTORO IJIRE”, ni ojoahye tiquina ti pjñe. ²⁷ Sa ye p_uaro yaque bucuna Jesu caha apeye curusarip_u tiquina quẽ biha ohõriquina ijiahye tiquina. Ihcãquiore potó pehe, apequiore cū pehe pehe quẽ biha ohõahye tiquina gũhure. [²⁸ Tiquina sa yegũ panop_u Cohãcjũ yere tiquina yahu ojoariro sahata waharo niahye. Ohõ saha ni ojoahye: “

‘Dutiyere yuhduhcayequina mehna cjũno ijire’, ni, tuhaturi masa tiquireo”, ni ojoahye panopu.]

²⁹ Sa ye curusari cahapu yuhduh cãñequina Jesure ihña, tiquina dapu pacare yuredoqueo, tiquireo ñano ni yahuducuahye:

—Quehnoare. Quehnoare. ¿Cohãcjũ wuhure cohã, ihtia deco wahaboro pari turi ti wuhure dahreacju ijiajari muhu? ³⁰ Muhu basi dijiahya. Sa yegu muhu basi yedohoya. Sa yegu yuhduh witiguta muhu, ni bujupeahye tiquina.

³¹ Tiquina yero sahata pahia puhto gũh usã judio masare buheyequina gũh tiquireo sa ni bujupeahye. Sa ni bujupeye ohõ saha niahye tiquina basi:

—Tiquireo apequinare yuhduhoriquireo ijieperota tiquireo basi yuhduh masiedare. ³² “Israe masa puhto, Cristo ijiaja”, nimesi tiquireo. Sa yena tiquireo basi dijia tagũ ihñana tiquireo wacũ tutu-anata, ni bujupeahye tiquina.

Sa ye yaque bucana tiquireo caha tiquina quẽ biha ohõriquina gũh sata ñano ni bujupeahye tiquireo tja.

Jesuyariaa wahahye

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; He 6.19-20; 10.19-20)

³³ Sa ye coheri pje ijigũ ihtia hora waro ijip-ihtiropu nahitiaa wahahye. ³⁴ Sa yero nahitia yuhduhgũ waro Jesu tutuaro sañuducuahye:

—¿Eloi, Eloi lema sabactani? niahye tiquireo.

Sa nino ohõ saha nino niahye. “¿Yuhh Pacu, yuhh Pacu, dahsegu wuhure cohãjari muhu?” nino niahye.

³⁵ Tiquiro sa nigũ tũhoye ihquẽquina topũ ducuriquina ohõ saha nimahye:

—Cohãcjũ yere yahu mahtariquirore Elia mananore pijioro niboaga, nimahye tiquina.

³⁶ Sa yero ihcãquiro tiquina mehna cjãno oma cã, aco ihmini sũhtere vino sũẽñe core tiquiro sohari sũhtere ne cã, yucũgũ sohtoapũ dũhte ohõ, Jesure sihõmahye. Sa sihõno ohõ saha nimahye:

—Cohteniña. Elia manano ahriquirore tiquiro yũhdũogũ ihñarĩhna mari, nimahye tiquiro apeqinare.

³⁷ Tiquiro sa nidi bato Jesu pehe tutuaro sañuducu, yariaa wahahye. ³⁸ Tiquiro yariagũta Cohãcjũ wãhũ cjã suhtiro cahsero tore tiquina cahmotari cahsero deco mehna bui pehe tũhnũ dijia ta, tũhnũ maa cjũ saa wahahye. ³⁹ Tiquiro sa yariagũ ihñano surara pũhtoro Jesu caha ducuriquiro ohõ saha niahye:

—Ijirota ijire. Ahriquiro Cohãcjũ macũnota ijire, niahye tiquiro.

⁴⁰ Sa ye yoaropũ ducuye numia Jesure ihñaducuye niahye. Tiquina numia mehna María Magdalena ijiahye. Apecoro María wame tiricoro gũhũ ijiahye. Ticoro pehe José, tiquiro bahũro Santiago, tiquina pacoro ijiahye. Apecoro Salomé ijiahye. ⁴¹ Tiquina numia Jesu yere quehnoano tũhoyequina numia ijiye, Galilea yehpapũ tiquiro ijigũ tiquirore yedohoe tiahye. Tiquina numia mehna peyequina apeqina numia gũhũ Jerusalẽpũ Jesu mehna ahtariquina numia ijiahye.

*Jesu pagũre masa copepũ cũahye
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)*

42-43 Sa ye ti deco tiqiro yariari deco saurú pano judio masa usã sori deco pano ijiri deco ijiahye. Sa yero pasqua cjẽ ijiatire tiquina quehnoyuri deco ijiahye. Ti ñamita José Arimatea cjãno cuero marieno Pilato cahapũ esahye Jesu pagure sinino esaro. José judio masa usã pũtoa mehna cjãno, pũtoa tiquina cua pesaro ihñariqiro waro ijiahye. Sa yero Cohãcjũ masa bui tiqiro pũtoro sajãtore cohtero niahye. 44 Sa yero José Pilatore tiqiro sini tuhasagũ tũhoro tũho maria wahahye Pilato pehe. “¿Jesu yaria tuhasayari?” ni tũhoturo, tũho maria wahahye. Sa yero surara pũtorore pijio ohõ saha niahye tiqirore:

—¿Jesu yariaa wahari? ni, sinituahye tiqirore.

45 Tiqiro sa nigũ surara pũtoro yũtiahye:

—Yariaa wahari, niahye.

Tiqiro sa nigũ Pilato Jesu pagure oho dutiahye Josére. 46 Tiqiro sa oho dutiri bato José quehnoari suhtirore dúahye. Dú tuhasa, Jesu pagure ne dijio, suhtiro mehna wahme, masa copepũ utãpũ tiquina seheri copepũ tiqiro pagure cũahye. Cũ tuhasa, ti cope caha ijiria utãre pajiria utãre tu torẽ cã, ti copere bihahye. 47 Sa ye María Magdalena, María José pacoro Jesure tiquina cũrrore ihñahye.

16

Jesu masa wijiahye

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Sa ye saurú yãhdũgũ María Magdalena, María Santiago pacoro, Salomé mehna wisõñe co ehme sitiye dúahye tiqiro pagure wisõñe tehe. ² Sa ye domingo bohrea queharo Jesure tiquina cũri

copep_u wahahye tiquina. ³ Wahaducuye, ohõ saha niahye:

—¿Ti copere biharia utãre noa marine põo basarotari na? niahye tiquina basi.

⁴ Ti copep_u esaye, ti copere biharia utãre pajiria utãre tiquina põo cõriare ihñahye tiquina.

⁵ Sa ihñañe ti copep_u sajã sahye. Sa sajã saye, wahmånore poto pehe dujiriquirore yehseye suhti tiriquireore ihña, acuaa wahahye. ⁶ Tiquina sa acuaagũ ohõ saha niahye tiquireo:

—Yuhure ihña acueracãhña. Jesu Nazare cjãno tiquina quẽ biha wejẽdiquiro msa macariquiro masa wijia tuhasari. Ohõre mariedare. Tiquireore tiquina cõrirore ihñaña. ⁷ “Tiquireo msa pano Galileap_u waharota”, ni yahuna wahaya tiquireo buheyequinare, Pedro gãhure. Top_u tiquireo ni diro sahata msa tiquireore ihñanata, ni yahuahye wahmano tiquinare.

⁸ Tiquireo sa nigũ tuhoye tiquina cueye, nanare, masa cope cahap_u ijiriquina oma cãa wahahye. Sa cueye apequinare yahuerahye.

*Jesu María Magdalenare bajuahye
(Jn 20.11-18)*

[⁹ Sa ye domingo ijigũ Jesu tiquireo masa wijiaro bato María Magdalenare bajua mũhtahye. Ticoro siete watãre cuomedicoro ijimahye. Sa yero Jesu tiquireo yariato pano watãre tiquireo cohãnohricoro ijiahye. Sa yero ticoro pehere bajua mũhtahye tiquireo masa wijiaro bato. ¹⁰ Sa ye Jesu mehna cjẽna tiquireo yariagũ ihñañe tutuaro bũjua witi, utiye niahye. Sa tiquina utiri watoa ticoro pehe tiquireore ihñarire yahumahye tiquinare. ¹¹ “Cristo

catiri. Ihñau”, ticoro ni yahuepegũta tũho duer-
ahye.

Jesu tiquiro buheyequinare bajuahye
(Lc 24.13-35)

¹² Came puaro tiquina mehna cjēna wũhuse marienopũ tiquina tinigũ Jesu sijoro saha bajuriquiro tiquinare bajuahye. ¹³ Tiquiro sa bajuagũ ihñañe tiquina tojoaa waha, apequinare Jesu yequinare tire yahuahye. Tiquina sa ni yahuepegũta tiquina pehe tũho duerahye.

Jesu tiquiro yere buhe dutiro ohoahye tiquiro buheyequinare
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Came doce tiquiro buheyequinare mesa capũ tiquina dujigũ tiquinare bajuahye tiquiro. Sa yero tiquirore ihñariquinare tiquina yahugũ tũho dueyequinare masino Jesu tiquinare tuhtiahye. Tiquirore tiquina quehnoano wacũ tutuerari buhirire tuhtiahye tiquinare. ¹⁵ Sa tuhti tuhasaro tiquinare ohõ saha niahye:

—Ahri yehpa ijipihtiropũ quehnoañe buheyere ijipihtiyequina masare buhena wahaya. ¹⁶ Yũhũre wacũ tutuayequinare tiquina wame yenhriquinare pecapũ wahaboriquinare yũhdũorota Cohãcjũ. Sa ye yũhũre wacũ tutueyequina Cohãcjũ tiquiro buhiri dahreatiquina pecapũ wahatiquina ijieta. ¹⁷ Sa ye yũhũre wacũ tutuayequina yũhũ tutuaye mehna ohõ saha yeeta: Yũhũ tutuaye mehna, yũhũ wame mehna watĩare cohãeta. Sa ye wahma yahuducuyere yahuducueta. ¹⁸ Sa ye añaaare tiquina ñehegũ, ijipihtiye nima dũhse ijiye

nimare tiquina sihnigã, tiquinare ne purĩsi. Sa ye dohatiyequina bui tiquina omocarine tiquina ña peogã dohatiyequina pehe quehnoa wahaeta, niahye Jesu tiquiro buheyequinare.

Jesu uhmusepu mujaa wahahye

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Sa ni yahu tuhasa mari puhtoro Jesu uhmusepu mujaa wahahye. Topu esaro Cohãcjũ poto pehe dujiahye tiquiro mehna puhtoro ijiro.

²⁰ Sa ye Jesu buheyequina ijipihtiropu quehnoañe buheyere buheye wahaah wahahye. Tiquina sa buhegã mari puhtoro tiquinare yedohoahye. Tiquiro tutuaye mehna ye ihño, masigã yeahye tiquinare, masare tiquiro ye buheyere taho dutiro. To punota ijire.]

Cohãcjũ Yere Yahuducuri Tju
New Testament in Piratapuyo (CO:pir:Piratapuyo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piratapuyo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piratapuyo [pir], Colombia

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piratapuyo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
ad83cef1-6eb5-5233-a8f3-356e47bbda0d